

فرا ترکیب پژوهش شبکه‌های اجتماعی مجازی در ایران (کلیه مقالات مجلات علمی پژوهشی طی سال‌های ۱۳۸۸ تا دی‌ماه ۱۳۹۷)

محمدعلی زکی

دانشیار جامعه‌شناسی دانشگاه امام حسین (ع) Mazaki42@yahoo.com

چکیده

"شبکه‌های اجتماعی مجازی" به‌مثابه بخشی اساسی و اجتناب‌ناپذیر جوامع معاصر را در بر گرفته و ابعاد و سطوح مختلف نظام اجتماعی را تحت تاثیر خود قرار داده و به عنوان پدیده اجتماعی نگریده می‌شود. تفکر سیستمی بنیادهای فکری استواری در مدل سازی و طراحی الگوهای جامع تبیین پدیده‌های اجتماعی در ایران فراهم می‌سازد. پشتوانه‌های نظری و دستاوردهای پژوهشی جامعه‌شناسی زمینه‌های سهولت بخش نیل به اصول مدل سازی تبیین پدیده‌های اجتماعی رافراهم نموده که اصول پنج‌گانه مذکور عبارتند از: "ماهیت و چیستی پدیده‌های اجتماعی"، "الگوهای اجتماعی پدیده‌های اجتماعی"، "همبسته‌های پدیده‌های اجتماعی"، "پیشایندهای پدیده‌های اجتماعی" و "پسایندهای پدیده‌های اجتماعی". تحقیق حاضر از نوع "فرا ترکیب" خواهد بود. فرا ترکیب (متاسفانه) نوعی روش تحقیق کیفی است که در آن تحقیقات کیفی درهم آمیخته شده و در نهایت تفسیری نو از مجموعه آنها پدید می‌آید. مقایسه و یکپارچه سازی مطالعات پیشین و هم چنین طراحی و ساخت مدل و الگوی جامع در قالب روش فرا ترکیب امکان‌پذیر خواهد بود. این مطالعات، در کانون توجه پژوهشگران در ایران قرار گرفته و همچنان گسترش روزافزونی دارد. اطلاعات تحقیق با استفاده از سه منبع اینترنتی پایگاه اطلاعات علمی جهاد دانشگاهی (sid.ir)، (ب) پایگاه اطلاع رسانی نشریات علمی ایران (magiran.com) و (ج) پایگاه‌های اختصاصی الکترونیکی مجلات علمی پژوهشی مصوب وزارت علوم (تعداد ۲۳۱ مقاله) جمع‌آوری شده است. یافته‌های پژوهش نشان از روندی صعودی و هم چنین سریع و شتابان در تحقیقات گرایش به شبکه‌های اجتماعی مجازی در ایران طی سال‌های ۱۳۸۸ تا دی‌ماه ۱۳۹۷ داشته است. نتایج استفاده از روش "فرا ترکیب" تحقیق راقادربه "ساخت و طراحی مدل جامع تبیین گرایش به شبکه‌های اجتماعی مجازی در ایران" نموده است. مدل پیشنهادی قابل تفکیک و تبیین در سه بخش خواهد بود: الف) چیستی و چگونگی ماهیت گرایش به شبکه‌های اجتماعی مجازی در ایران (کلیات و وضعیت)، ب) شناسایی عوامل موثر در شکل‌گیری گرایش به شبکه‌های اجتماعی مجازی در ایران (پیشایندها)، ج) شناسایی اثرات، کارکردها و پیامدهای متعدد گرایش به شبکه‌های اجتماعی مجازی در ایران (پسایندها). گرایشهای پژوهشی به ترتیب اختصاص به پسایندها (شامل ۱۴۴ مقاله، ۶۲ درصد)، وضعیت و کلیات (شامل ۷۳ مقاله و ۳۲ درصد) و پیشایندها (شامل ۱۴ مقاله، ۶ درصد) داشته‌اند. گرایش به شبکه‌های اجتماعی مجازی در ایران موجب بروز تاثیرات چهارگانه خانوادگی، سیاسی، اجتماعی و رفتاری- تربیتی (۸۱ متغیر) شده که تغییرات هویتی (۳۵ مقاله و ۱۵ حوزه هویتی) در مرتبه اول اهمیت قرار گرفته است. گرایش به شبکه‌های اجتماعی از سوئی موجب تغییرات هویتی جوانان برای نمونه هویت ملی (۸ مقاله)، هویت اجتماعی (۵ مقاله)، هویت دینی (۴ مقاله) شده و از سوئی دیگر باعث تغییر در سبک زندگی (۱۰ مقاله)، افزایش سرمایه اجتماعی (۹ مقاله)، کاهش امنیت اجتماعی و اخلاقی (۷ مقاله)، کاهش عملکرد تحصیلی (۵ مقاله)، تغییر در دینداری (۵ مقاله) گردیده است. البته جنبه‌های دیگر اثرات رسانه‌های اجتماعی را می‌توان در بروز تغییرات خانوادگی (۱۹ موضوع)، رفتاری و تربیتی (۱۷ موضوع) و هم چنین اثرات مثبت سیاسی (۱۰ موضوع) در کاربران ایرانی نیز گزارش داد. پیشایندهای گرایش به شبکه‌های اجتماعی مجازی در ایران در چهار دسته اصلی (عوامل رسانه‌ای، فناوریانه، اجتماعی و روانشناختی) (۲۹ متغیر) و همچنین تحقیقات بخش چیستی در ۱۱ موضوع فرعی گزارش شده‌اند که بیشترین مقالات آن بخش، اختصاص به بررسی

اهداف و انگیزه‌های عضویت کاربران شبکه‌های اجتماعی (۱۷ مقاله)، مشخصات فرهنگی اجتماعی کاربران (۸ مقاله) و وضعیت سرمایه اجتماعی کاربران (۷ مقاله) داشته است
کلیدواژه‌ها: شبکه‌های اجتماعی مجازی، فراترکیب، مجلات علمی.

۱- مقدمه: طرح موضوع، پرسش و اهداف پژوهش

ما در عصر شبکه‌ها زندگی می‌کنیم. عصری که در آن شکل‌گیری شبکه‌های گوناگون اجتماعی آنلاین، شیوه‌های ارتباطی و اطلاع‌رسانی نوینی به عرصه گسترده ارتباطات اجتماعی معرفی کرده است. شبکه‌های اجتماعی محبوب‌ترین ابزارهای ارتباطی اند و میلیاردها کاربر را در سراسر جهان به سوی خود جلب کرده‌اند. قابلیت بی‌زمانی و بی‌مکانی، هویت سیال و متکثر، ساخت‌شکنی، مشارکت‌پذیری، ارتباط چندسویه، قابلیت دسترسی و استفاده، فوریت و استمرار، جزو ویژگی‌های منحصر به فرد شبکه‌های اجتماعی برشمرده شده است. بررسی شبکه‌های اجتماعی که زمان‌چندانی هم‌اکنون از پیدایش آنها نمی‌گذرد، موضوع مورد علاقه بسیاری از دانشجویان و پژوهشگران حوزه علوم ارتباطات اجتماعی است. کاربرد این شبکه‌های نوظهور در طیف وسیعی از روابط شخصی گرفته تا روابط جهانی، این پدیده را تبدیل به یک سوژه تمام‌عیار در پژوهش‌های اجتماعی و رسانه‌ای کرده است. "یکی از ویژگی‌های برجسته ارتباطات در دنیای معاصر این است که در مقیاس جهانی صورت می‌پذیرد. شبکه‌های اجتماعی مجازی به عنوان یکی از جدیدترین فناوری‌های اطلاعاتی و ارتباطی ارائه‌دهندگان فضای جهانی در حوزه‌های متعدد اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و سیاسی هستند که به کاربران برای حفظ روابط اجتماعی موجود، پیداکردن دوستان جدید، تغییر و تکامل سایت‌ها و سهم‌شدن در تجربه‌ها کمک می‌کنند و زمینه عضویت، فعالیت و مشارکت هدفمند کاربران رافراهم می‌آورند" (ماساری، ۲۰۱۰).

۲- سوال پژوهش

گرایش (استفاده یا مصرف) شبکه‌های اجتماعی مجازی در ایران از منظر جامعه‌شناسی به مثابه پدیده اجتماعی تلقی می‌شود. با توجه به کثرت تولیدات علمی پژوهشی طی دهه گذشته، چگونه می‌توان مدلی جامع در تبیین این پدیده اجتماعی (گرایش به شبکه‌های اجتماعی مجازی) ارائه نمود؟ نقش و کارکرد روش جدید فراترکیب در این راستا چگونه خواهد بود؟

۲-۱- اهداف فرعی پژوهش عبارتند از

الف) چگونگی روند پژوهشی "تحقیقات گرایش به شبکه‌های اجتماعی مجازی در ایران طی سالهای ۱۳۸۸ تا دی ماه ۱۳۹۷.
 ب) چگونگی گرایشهای پژوهشی تحقیقات گرایش به شبکه‌های اجتماعی مجازی در ایران طی سالهای ۱۳۸۸ تا دی ماه ۱۳۹۷.
 ج) چگونگی امکان "ساخت و طراحی مدل جامع تبیین گرایش به شبکه‌های اجتماعی مجازی در ایران" با استفاده از روش فراترکیب.

۳- بنیان‌های نظری پژوهش

۳-۱- تفکر سیستمی: چیستی، ضرورت و اهمیت آن در تحقیقات اجتماعی

۳-۱-۱- تعریف سیستم

۱. سیستم، مجموعه‌ای از اجزاء است که در یک رابطه منظم بایکدیگر فعالیت می‌کنند. ۲. سیستم، مجموعه‌ای از اجزاء مرتبط است که در راستای دستیابی به مأموریت خاصی، نوع و نحوه ارتباط بین آنها بوجود آمده باشد. ۳. سیستم، مجموعه‌ای است از متغیرها که بوسیله یک ناظر (مشاهده‌گر) انتخاب شده‌اند. این متغیرها ممکن است اجزاء یک ماشین پیچیده، یک ارگانیسم یا یک موسسه اجتماعی باشند. ۴. سیستم، بخشی از جهان واقعی است که ما انتخاب و آنرا در ذهن خود به منظور در نظر گرفتن و بحث و بررسی تغییرات مختلفی که تحت شرایط متفاوت ممکن است در آن رخ دهد، ازبقیه جهان جدا می‌کنیم. ۵. تعریف "راسل ایکاف": سیستم مجموعه‌ای از دو یا چند عنصر است که سه شرط زیر را باید داشته باشد: الف) هر عنصر سیستم بر رفتار و یا ویژگیهای کل سیستم، موثر است. ب) بین عناصر سیستم از نظر رفتاری و نوع تأثیر بر کل سیستم، وابستگی متقابل وجود دارد. ج) هر زیرمجموعه‌ای از عناصر تشکیل‌شده، بر رفتار کل سیستم موثر است و این تأثیر بستگی به حداقل یک زیرمجموعه دیگر

از سیستم دارد. به عبارت دیگر اجزای یک سیستم چنان به هم مرتبط اند که هیچ زیرگروه مستقلی از آنها نمی توان تشکیل داد. نتایجی که از تعریف فوق در مورد سیستم می توان گرفت :

۱. هر سیستم، یک کل است که نمی توان آنرا به اجزاء مستقل تقسیم نمود .
۲. هر جزء سیستم، ویژگیهایی دارد که اگر از سیستم جدا شود، آنها را از دست می دهد. به عنوان مثال چشم به عنوان جزئی از سیستم بدن انسان، اگر از بدن جدا باشد، نخواهد دید .
۳. هر سیستم، ویژگیهایی دارد که در هیچ یک از اجزاء، بطور مستقل وجود ندارد. به عنوان مثال، انسان به عنوان یک سیستم می تواند بخواند و بنویسد که هیچ یک از اجزاء بدن، به تنهایی قادر به این کار نیستند .
۴. وقتی سیستم به اجزاء مستقلی تقسیم شود، برخی از ویژگیهای ضروری خود را از دست می دهد.

۵. اگر اجزاء یک موجودیت بایکدیگر تعامل نداشته باشند، تشکیل یک مجموعه می دهند که یک سیستم. به عبارت دیگر، مشخصه مهم یک سیستم، تعامل و ارتباط است و ویژگیهای اصلی سیستم از تعامل اجزاء بدست می آید نه از رفتار مستقل اجزاء. به عنوان مثال اگر قطعات یک خودرو را به صورت منفک در یک مکان کنار یکدیگر قرار دهیم، تشکیل خودرو نخواهند داد .

۲-۲- تفکر سیستمی چیست ؟

تفکر سیستمی نوعی نگاه به جهان هستی و پدیده‌های آن است. این شیوه تفکر، روش‌شناسی مؤثری را برای سیستم‌های اجتماعی- فرهنگی در محیط آکنده از آشفتگی و پیچیدگی ارائه می‌دهد. در تفکر سیستمی، صرفاً به اجزاء و جزئیات یک سیستم نگاه نمی‌شود بلکه چگونگی تعامل بین اجزاء و نیز برهم‌کنش اجزاء و محیط بررسی می‌شود. تفکر سیستمی، فرآیند شناخت مبتنی بر تحلیل (تجزیه) و ترکیب در جهت دستیابی به درک کامل و جامع یک موضوع در محیط پیرامون خویش است. این نوع تفکر در صددهم کل (سیستم) و اجزای آن، روابط بین اجزاء و کل و روابط بین کل با محیط آن (فراسیستم) است. با توجه به گذشت شش دهه از حیات تفکر سیستمی به عنوان رویکردی نظری- کاربردی جای آن دارد که زمینه‌باندن‌سازی و اعتلای این تفکر اثربخش در اداره جامعه و سازمان مورد عنایت بیشتر مدیران و تصمیم‌سازان قرار گیرد. تفکر سیستمی، بسیار کاربردی بوده و نگرش انسان را نسبت به موضوعات تغییر می‌دهد. این تغییر نگرش و زاویه دید باعث می‌شود که نتایج متفاوت تری را به دست آوریم. تفکر سیستمی یعنی دیدن موضوعات در قالب یک سیستم. به طور خلاصه سیستم به مجموعه‌ای از جزءهایی گفته می‌شود که با تعامل یکدیگر یک کل را بوجود می‌آورند و کل بدون هر جزء ناقص است. هر سیستم شامل ورودی، خروجی، پردازش و بازخورد می‌باشد.

۳-۲- مدل سازی: چیستی و اهمیت آن در علوم اجتماعی

دنیای واقعی، یعنی دنیایی که در آن زندگی می‌کنیم، بسیار پیچیده تر از آن است که به آن آگاهی داریم. مدل مثال ایدئالی است که مدل‌ساز تلاش می‌کند آن را طبق دنیای واقعی بسازد و پاره‌ای از صفات خاص آن را نشان دهد. مدل به دلیل پیچیدگی مسائل واقعی برای سهولت مطالعه ساخته می‌شوند و تنها کل حقیقت، بلکه بخش مفید و ظاهر ادراک پذیر آن را آشکار می‌کنند. مدل‌ها در رشته‌های مختلف علمی از قبیل فلسفه، منطق، زمین‌شناسی، اقتصاد، جغرافیا، جامعه‌شناسی، مدیریت، ریاضیات، فیزیک و شیمی و هنر کاربرد دارند و برای بیان ساده تر دنیای واقعی ضرورت دارند. از نظر روش‌شناسی، هم به منزله ابزار کار و هم طرح تحقیقی در پژوهش‌ها استفاده می‌شوند. مدل دستگاهی از پدیده‌ها یا مفاهیم نظام‌مند است که قدرت تبیین دارند. مدل یکی از مفاهیم اساسی فلسفه علم و معرفت‌شناسی معاصر است. مدل ابزاری است برای تحلیل واقعیت‌ها که با کمک آنها می‌توان به درکی از واقعیت‌ها، نه کل واقعیت بلکه بخش مفید و فهم پذیر آن، دست یافت. مدل از ریشه "مد" به معنای "اندازه" گرفته شده است و مجموعه‌ای فیزیکی، ریاضی یا منطقی است که نشان‌دهنده ساختار اساسی یک واقعیت است و می‌تواند، در سطح خود، به تبیین و مشخص ساختن کارکرد آن به طور پویا بپردازد. مدل عبارت است از نمایش پدیده‌ها به صورت ساده و کلی. مدل سازی سیستم‌های حقیقی و مراحل ساخت مدل امری است که موجب ساده تر شدن یک واقعیت یا پدیده واقعی می‌شوند. ناچمیاس می‌گوید: مدل به عنوان انتزاعی از واقعیت به منظور نظم دادن و ساده سازی دیدگاه ما از واقعیت به کار می‌رود. مدل به زبان ساده، ساده شده دنیای واقعی است که آن را می‌توان "انتزاعی انتخابی از واقعیت" تعریف کرد. مدل بیانگر تمام واقعیت یک سیستم و ماهیت یک پدیده واقعی نیست، بلکه صرفاً جنبه‌هایی خاص از واقعیت را به انتخاب و هنرمند سازی می‌کند. مدل یک چارچوب مفهومی ایستایا پویا قلمداد شده است که می‌تواند ما در تشریح، پیش‌بینی، تجویز و بازسازی واقعیت‌ها یاری دهد. یک مدل، در معنی، یک وضعیت فرضی از دنیای واقعی است که در آن سعی می‌شود تا با استفاده از ابزارهای گوناگون حقایق تصویر شوند، بدون اینکه مستقیماً به دنیای واقعی ربطی

داشته باشد در علم سیستم هامدل چنین تعریف می‌شود: مدل ترکیب مناسبی از خصوصیات سیستم و اطلاعات مربوط به آن است که به منظور بررسی سیستم مورد استفاده قرار می‌گیرد. (مک لوید، ۱۹۹۴). مدل‌ها در علوم اجتماعی منعکس‌کننده واقعیت هستند و جنبه‌های معینی از نیای واقعی را که بامسئله تحت بررسی ارتباط دارد، مجسم می‌سازد. مدل دستگاهی متشکل از مفاهیم، فرضیه‌ها و شاخص‌هاست که کارانتخاب و جمع‌آوری اطلاعات لازم برای آزمون فرضیه را تسهیل می‌کند.

ویژگی‌های اساسی مدل‌ها عبارتند از: (۱) برای فهم نظری مدل‌ها اجتناب ناپذیرند. هیچ فهم نظری بدون مدل امکان پذیر نیست. (۲) مدل‌ها چگونگی نوع روابط عناصر با خود و خارج از خود را نشان می‌دهند. (۳) مدل‌ها توصیف‌کننده نحوه رفتار سیستم و چگونگی تاثیر متقابل عناصر یک سیستم اند و روابط علی و معلولی اجزاء و عناصر سیستم و نحوه عملکرد عناصر را نمایان می‌سازد. (۴) مدل‌ها ارتباط پدیده‌های علمی را به وجود می‌آورند و حجم زیادی از اطلاعات را سامان دهی و پردازش می‌کنند. (۵) مدل‌ها گرایش "انتخابی" دارند. (۶) مدل‌ها تهاوضع موجود را توصیف می‌کنند، امکان پیش‌بینی حوادث آینده را نیز فراهم می‌سازند. (۷) مدل‌ها مطلق نیستند. (۸) مدل‌ها موقتی اند. (۹) مدل‌ها به سمت دقت مستمر و عمق حرکت می‌کنند و به امر واقعیت نزدیک ترمی شوند. (۱۰) مدل‌ها در بسط و عمق بخشی به نظریه‌ها سهم زیادی دارند. (خنیفروبردبار، ۱۳۹۳).

به طور کلی، ویژگی‌های اخلاقی و تخصصی‌ای که یک مدل‌ساز باید داشته باشند عبارتند از هفده مورد: داشتن نگرش سیستمی، قدرت تخیل، تفکر مثبت، خلاقیت و نوآوری، آینده‌نگری، صبر و شکیبایی، حقیقت‌جویی و دوری از فایده‌جویی صرف، داشتن تفکر انتقادی، خلاق و باز، تسلط نسبی بر ایانه، خودساماندهی، برون‌گرایی، کنجکاوی، سخاوت علمی، تحرک علمی، داشتن همت مضاعف و تفکر انتزاعی (همان ماخذ).

نگرش سیستمی راه و روش فکر کردن و قالب ذهنی خاصی است که چارچوبی برای در نظر گرفتن عوامل درونی و بیرونی سیستم، به منزله یک کل متشکل، به دست می‌دهد تا بتوان پدیده‌ها را از طریق در نظر گرفتن کل آنها بررسی کرد. علاوه بر کلیت، به ارتباط بین اجزای سازنده سیستم نیز توجه می‌کند. به عبارتی، یک سیستم شخصیت و کلیتی دارد که با جمع اجزای آن متفاوت است. چنانچه مدل‌ساز از تفکر و نگرش سیستمی برخوردار باشد، مدلی مناسب و جامع طراحی خواهد کرد.

۳-۴- اصول پنج‌گانه جامعه‌شناختی تحلیل پدیده‌های اجتماعی

اصل اول: چپستی و ماهیت پدیده‌های اجتماعی: پدیده‌های اجتماعی دارای ماهیتی پیچیده و چندوجهی و چندبعدی هستند. رفتارها و پدیده‌های اجتماعی دارای ابعاد، شاخص‌ها و مولفه‌های مختلف هستند که می‌توان آنها را با استفاده از ابزارهای علمی (پرسشنامه) بررسی نمود. نقش محقق در شناخت پدیده‌ها آن است که الف) ابعاد و مولفه‌های گوناگون موضوع تحقیق را تعیین و شناسایی کند، ب) میزان موضوعات و وضعیت مختلف را بر حسب الگوی پنج سطحی (خیلی کم، کم، متوسط، زیاد و خیلی زیاد) را تعیین و شناسایی کند:

مثال (۱) رضایت از زندگی اجتماعی شامل پنج مولفه رضایت از خود، رضایت از دوستان، رضایت از خانواده، رضایت از مدرسه و رضایت از محیط زندگی.

مثال (۲) بیگانگی اجتماعی شامل پنج مولفه بیگانگی از خود، بیگانگی از کار، بیگانگی از خانواده، بیگانگی از روابط اجتماعی و بیگانگی از نهادهای اجتماعی.

مثال (۳) سلامت اجتماعی شامل پنج مولفه شکوفایی اجتماعی، همبستگی اجتماعی، پذیرش اجتماعی، مشارکت اجتماعی و انسجام اجتماعی.

مثال (۴) سرمایه اجتماعی شامل سه مولفه شبکه‌ها و روابط اجتماعی، هنجارها و اعتماد اجتماعی.

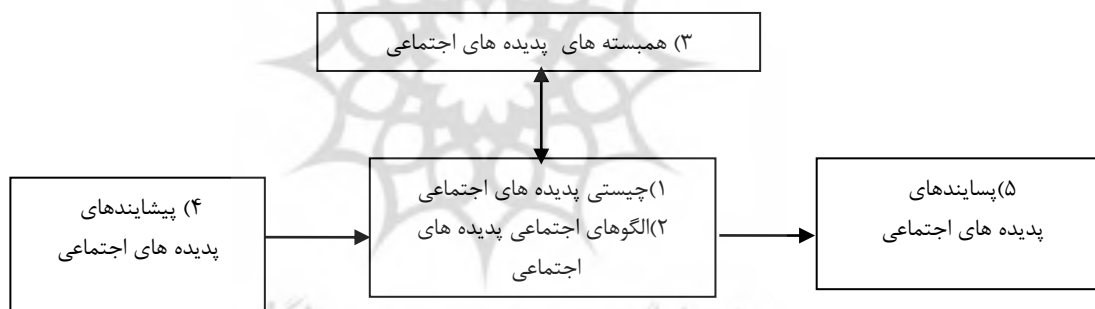
اصل دوم: الگوهای اجتماعی پدیده‌های اجتماعی: در عموم تحقیقات اجتماعی متغیرهایی به طور شائع مورد استفاده قرار می‌گیرند که بر اساس آنها سعی در شناخت و بررسی موضوع تحقیق بر حسب متغیرهای مذکور است. متغیرهای مورد نظر به مثابه الگوهای اجتماعی موضوع مورد بررسی تلقی می‌شوند. برای نمونه در مطالعه موضوع موفقیت تحصیلی سعی می‌شود که موضوع مورد نظر بر حسب متغیرهای اجتماعی (شامل جنس، سن، تحصیلات، شغل، وضع تاهل، حوزه‌های اجتماعی محل سکونت، نژاد و قومیت، طبقه اجتماعی، دین) چگونه است؟ در این اصل به مقایسه موضوع تحقیق بر حسب هر کدام از متغیرهای اجتماعی توجه می‌شود. برای نمونه وضعیت سرمایه اجتماعی به تفکیک مردان و زنان، وضعیت سلامت اجتماعی به تفکیک محل سکونت نقاط شهری و روستایی، چگونگی وضعیت موفقیت تحصیلی دانشجویان بر اساس انواع طبقات اجتماعی سه گانه پائین، متوسط و بالا، وضعیت رضایت شغلی معلمان و مدیران، وضعیت اعتماد سیاسی دانشجویان بر اساس رشته‌های تحصیلی. نتیجه مقایسه موضوعات

و پدیده های اجتماعی مبحثی به نام تمایزات (تفکیک های) اجتماعی خواهد بود. براین اساس دو وضعیت برای تحلیل پدیده هابرحسب الگوهای اجتماعی شناسائی می شود: پایدیده هانسبت به یکدیگر (برای نمونه برحسب جنس وغیره) از همگونی وتجانس برخوردارند و یا پدیده هادارای ناهمگونی یاعدم تجانس می باشند.

اصل سوم: همبسته های پدیده های اجتماعی: روابط درهم تنیده ای بین موضوعات اجتماعی بایکدیگر مشاهده می شود و نقش محقق درگام نخست، بررسی چگونگی وجود یاعدم رابطه (همبستگی بین دو پدیده اجتماعی)، و درگام دوم بررسی میزان ارتباط بین دو پدیده اجتماعی خواهد بود. دراین وضعیت تاکید بر روابط همبستگی می باشد نه روابط علی.

اصل چهارم: پیشایندهای پدیده های اجتماعی (پدیده به مثابه متغیر وابسته): چه عواملی موجب شکل گیری پدیده اجتماعی می شوند؟ پدیده اجتماعی چگونه به وجود می آید؟ رفتار و اموراتجتماعی موضوعاتی چند علی هستند و عوامل گوناگون در پیدائی آنها نقش دارند. آمار مشخص می کند که تاثیر هر کدام از عوامل متعدد به طور جداگانه بر پدیده اجتماعی چه مقدار است. وظیفه جامعه شناس آن است که عوامل مختلف در شکل گیری اموراتجتماعی راشناسائی نموده تاثیر هر کدام از آنها رامشخص کند. باتوجه به ماهیت اجتماعی پدیده ها، تاکید جامعه شناس در شناسائی و تعیین تاثیر عوامل مختلف محیطی، فردی، خانوادگی، تربیتی، اجتماعی و سازمانی بر موضوعات تحقیق می باشد.

اصل پنجم: پسایندهای پدیده های اجتماعی (پدیده به مثابه متغیر مستقل): کارکردهای پدیده های اجتماعی چیست؟ کارکرد به مثابه عمومی در تمامی تحلیل های جامعه شناسی مطرح می باشد. تعریف کارکرد از نظر جامعه شناسی همان اثر، نقش، وظیفه، پیامد، عاقبت، نتیجه، هدف، ماموریت است. هر پدیده اجتماعی در بردارنده چندین کارکرد است و در یک کارکرد واحد منحصرنمی شود. کار جامعه شناس شناسائی و تحلیل کارکردهای مختلف و اثرات گوناگون پدیده اجتماعی است. کارکردهای مورد بررسی، غیر از آنکه متعدد هستند، متفاوت و در برخی موارد متضاد می توانند باشند (کارکردهای مناسب و کارکردهای نامناسب).

نمودار (۱) اصول و ابعاد پنج گانه تبیین جامعه شناختی پدیده های اجتماعی

۳-۵- کاربرد روشهای تحقیق کمی و کیفی در مدل سازی پدیده های اجتماعی

محققان علوم مختلف به این نتیجه رسیدند که اطلاع و تسلط بر تمام ابعاد یک رشته و به روز بودن در این زمینه تا حد زیادی امکان پذیر نیست. در نتیجه انجام پژوهش های ترکیبی که عصاره پژوهش های انجام شده در موضوعی خاص به شیوه نظام مند و علمی است، در کانون توجه پژوهشگران قرار گرفت و همچنان گسترش روز افزونی دارد. "فرامطالعه" یکی از روش هایی است که به منظور بررسی، ترکیب و تحلیل پژوهش های گذشته مورد استفاده قرار می گیرد. فرامطالعه به تجزیه و تحلیل عمیق کارهای پژوهشی انجام شده در یک حوزه خاص می پردازد و باتوجه به نیازمندی پژوهش، بر چهار حوزه "فراروش" (تحلیل روش شناسی مطالعات اولیه)، "فرانظری" (تحلیل نظریه های مطالعات اولیه)، "فرا تحلیل" (تحلیل کمی محتوای مطالعات اولیه) و "فرا ترکیب" (تحلیل کیفی محتوای مطالعات اولیه) دلالت دارد. فراتحلیل به عنوان مشهورترین حوزه فرامطالعه، به طور ویژه بر مطالعات کمی پیشین تمرکز دارد. این روش اگر به صورت کیفی انجام شود و مفاهیم و نتایج مورد استفاده در مطالعات پیشین باشیوه کد گذاری متداول در پژوهش های کیفی مورد بررسی قرار دهد، به نام "فرا ترکیب" شناخته می شود. فراترکیب مانند فراتحلیل، برای یکپارچه سازی چندین مطالعه برای ایجاد یافته های جدید و تفسیر آنها به کار می رود. باین حال برخلاف فراتحلیل که بر داده های کمی و

رویکردهای آماری تأکید دارد، فراترکیب بر مطالعات کیفی و تفسیرو تحلیل عمیق آنها به دلیل فهم عمیق تراست (پاترسون و همکاران، ۲۰۰۱ و بینچ و دی، ۲۰۱۰).

از چهاردهه پیش تاکنون، "فراتحلیل" به طور گسترده و به اشکال مختلف در علوم انسانی (هم چون جامعه‌شناسی، روان‌شناسی، تعلیم و تربیت) و علوم پزشکی (هم چون پزشکی، بهداشت و سلامت) استفاده شده است. از آغاز کار گلاس در سال ۱۹۷۶ تاکنون، فراتحلیل جایگاه ارزشمندی در علوم اجتماعی/رفتاری پیدا نموده است. فراتحلیل روش مفیدی است که از طریق آن می‌توان رهیافتی واحد و مشترک را فراهم نمود و این نتیجه حاصل مجموعه فراوان متکی بر یافته‌های گسترده و تحقیقات گذشته می‌باشد (وامپولد و همکاران، ۲۰۰۰). فراتحلیل روش کمی برای ترکیب تحقیقات است. فراتحلیل شیوه تفکری برای ترکیب تحقیقات گذشته با استفاده از روشهای آماری آموخته شده است. فراتحلیل یکی از روشهای آماری پیچیده قابل استفاده در علوم اجتماعی است که به شیوه‌های تحلیل انباشتی از شواهد مربوط دلالت دارد که در زمان‌های متفاوت از سوی محققان گوناگون صورت گرفته است. گلاس فراتحلیل را اینگونه توضیح داده است: رویکردی که به ادغام و ترکیب تحقیقات تحت عنوان فراتحلیل توجه دارد که در آن داده‌های متعلق به تجارب افراد به صورت کمی خلاصه می‌شود. در تحقیق فراتحلیل محقق با ثبت ویژگی‌ها و یافته‌های توده‌ای از تحقیقات در قالب مفاهیم کمی، آنها را آماده استفاده از روشهای نیرومند آماری می‌کند. فراتحلیل مهارتی است که در آن از روشهای آماری، کمی و ریاضی استفاده می‌شود، و درباره کیفیت تحقیق پیش‌دآوری نمی‌کند.

محققان علوم مختلف به این نتیجه رسیدند که اطلاع و تسلط بر تمام ابعاد یک رشته و به‌روبودن در این زمینه تا حد زیادی امکان‌پذیر نیست. در نتیجه انجام پژوهش‌های ترکیبی که عصاره پژوهش‌های انجام‌شده در موضوعی خاص به شیوه نظام‌مند و علمی است، در کانون توجه پژوهشگران قرار گرفت و همچنان گسترش روزافزونی دارد. در دو دهه گذشته تلاش‌های زیادی برای معرفی ماهیت ویژگی‌ها، کاربردها، چالش‌ها و مهم‌ترین مزایای ترکیبی عمل "فراترکیب" در نتایج واکاوی‌های کیفی صورت گرفته است. آثار ساندلوسکی (۱۹۹۶)، پترسون و همکاران (۲۰۰۱)، دوپل (۲۰۰۳)، باروسو و همکاران (۲۰۰۳)، جونز (۲۰۰۴)، والش و داوون (۲۰۰۵)، زیمر (۲۰۰۶)، ساندلوسکی و باروسو (۲۰۰۷)، کوپر، هدگاس و والتین (۲۰۰۹)، بارت پیچ و توماس (۲۰۰۹)، فینفگلد کانت (۲۰۱۰) و توماس، اومار اواس، برانتون (۲۰۱۴) رامی توان در زمره مهم‌ترین این تلاش‌ها و تأملات قلمداد کرد. روش "فراترکیب" یکی از روش‌های پژوهشی کارآمد در عصر انفجار دانش شناخته شده است و این امکان را برای پژوهشگر فراهم می‌سازد تا به شیوه ساختارمندی از یافته‌های استخراج‌شده از مطالعات کیفی مرتبط با موضوع تحقیق استفاده نماید. انواع مطالعات کیفی رامی توان در فراترکیب شرکت داد. این مطالعات می‌توانند فقط منحصر به مقالات چاپ‌شده در مجلات باشند و یا انواع دیگر مطالعات نیز مانند کتاب، فصول کتاب، گزارشات و پایان‌نامه‌ها نیز می‌توان بهره‌برد.

"فراترکیب تحلیل یافته‌های مطالعات کیفی بوده و به جای خلاصه‌ای جامع از یافته‌ها، ترکیب تفسیری از یافته‌ها را ایجاد می‌کند. فراترکیب با فراهم کردن نگرشی نظام‌مند برای پژوهشگران از روش ترکیب پژوهشهای کیفی مختلف به کشف موضوعها و استعاره‌های جدید و اساسی می‌پردازد. با این روش، دانش جاری را ارتقا می‌دهد و یک دید جامع و گسترده‌ای را نسبت به مسائل به وجود می‌آورد" (زیمر، ۲۰۰۶). کاتالانو (۲۰۱۳) معتقد است که فراترکیب فرایند جست‌وجو، ارزیابی، ترکیب و تفسیر مطالعات کمی یا کیفی در یک حوزه خاص است. "به بیان دیگر روش فراترکیب نوعی روش تحقیقی است که برای ترجمه‌های تفسیری و یا ایجاد تئوری‌های بهره‌گیری از یکپارچگی و مقایسه یافته‌های مختلف استفاده می‌شود. هدف فراترکیب ایجاد تفسیری خلاصانه و یکپارچه از یافته‌های کیفی است" (بک، ۲۰۰۲). فراترکیب گردآوری و یکپارچه کردن مطالعات پیشین تأکید دارد، به نحوی که نقاط مشابه یافته‌های مطالعات پیشین را شناسایی و آنها را بر اساس متغیرهایی با قابلیت اعتماد بالا یکپارچه می‌کند و نیز نتایجی از نوع روابط علی میان پدیده‌ها و "ترکیب تفسیری هم‌چنین قابلیت تعمیم‌پذیری یافته‌ها را به دنبال دارد اولین موج "تحقیقات فراترکیب در ایران" اختصاص به عباسی شاهکوه و همکاران (۱۳۸۷) تحت عنوان "ارائه چارچوب فرآیندی برای آینده‌نگاری مبتنی بر روش فراترکیبی" و پژوهش‌های شیریپاک و همکاران (۱۳۸۹) تحت عنوان "مطالعات تحقیقات کیفی در علوم بهداشتی" گزارش شده است. البته لازم به ذکر است که طی چند سال اخیر تحقیقات متعددی بر اساس روش فراترکیب در موضوعات مختلف انسانی برای نمونه تعالی منابع انسانی (رعنائی کردشولی و دانشور، ۱۳۹۰)، آسیب‌شناسی پژوهش‌های انجام‌شده در زمینه مدیریت اسلامی (سهرابی و همکاران، ۱۳۹۰)، عوامل مؤثر بر طلاق (عرب و همکاران، ۱۳۹۱)، مدل‌های کسب و کار موبایل (نیرومند و همکاران، ۱۳۹۱)، هویت دینی (نادری و همکاران، ۱۳۹۴)، بدبینی سازمانی (بلوچی و رستگار، ۱۳۹۴)، مفهوم مدیریت شهری در شهر اسلامی (پژواک، ۱۳۹۵)، بلوغ مدیریت دانش سازمانی (جبارزاده و سپهری، ۱۳۹۵)، کرامت انسانی کارکنان (فلسفی و همکاران، ۱۳۹۵) و کسب و کارهای گردشگری (آقازاده و همکاران، ۱۳۹۵)، تحلیل ساز و کارهای تحول‌آفرینی آموزشی در نظام

آموزش عالی کشاورزی ایران (علیزاده و همکاران، ۱۳۹۶)، رهبری کوانتومی (توکلی و همکاران، ۱۳۹۶)، ویژگیهای معرف مدیر جهادی (شهبازی سلطانی و صلواتین، ۱۳۹۶)، راهبری فناوری اطلاعات (موسی خانی و همکاران، ۱۳۹۶)، شناسایی تاثیرات جهانی شدن بر مدیریت دولتی ایران (واعظی و پوربهروزان، ۱۳۹۶) و کمالی (۱۳۹۶) تحت عنوان "روش شناسی فراترکیب و کاربرد آن در سیاستگذاری عمومی" انجام گرفته است.

جدیدترین تحقیقات مبتنی بر فراترکیب در ایران شامل عناوین ذیل می باشند: فراترکیب مطالعات منزلت کارکنان در ایران (صالح نژاد، درویش، احمدی و فروزنده، ۱۳۹۷)، طراحی الگوی عوامل شناختی مؤثر بر تصمیم گیری (خرازی و رضائیان، ۱۳۹۷)، الگوی معیار صلاحیت حرفه ای معلمی در تراز جمهوری اسلامی ایران (عسکری متین و کیانی، ۱۳۹۷)، سنتر پژوهی در مطالعات تفکر استراتژیک مدیران (کمری، نوربان، سلیمانی و مسعودی ندوشن، ۱۳۹۷)، ارائه چارچوبی برای تبیین شایستگی های مدیر ارشد دانش باروش فراترکیب (فرزانه کندری، شامی زنجانی، مانیان وحسن زاده، ۱۳۹۷)، آسیب شناسی پژوهش های داخلی در زمینه مسئولیت پذیری اجتماعی بارویکرد فراترکیب (خنفر، میرزایی، پریشانی، پوربهروزان، ۱۳۹۷) و فراترکیب مطالعات بازی های دیجیتال سیاسی و جنگی (نصراللهی، مهرابی و شریفی، ۱۳۹۷).

۴- سابقه و تاریخچه تحقیق

پژوهش جواهری و باقری (۱۳۹۰) تحت عنوان "اینترنت، جوانان و نظم جامعه تحلیل ثانویه تحقیقات موجود"، ۲۱ اثر پژوهشی را که طی ۱۰ سال در زمینه پیامدهای استفاده از اینترنت تولید شده، مبنای تحلیل قرار داده است.

باقریور (۱۳۹۳) به "مروری بر پژوهش های انجام شده در حوزه جوان و شبکه های اجتماعی" پرداخته ۱۹ مقاله است. پژوهش عدلی پور و همکاران (۱۳۹۴) به تحلیل ثانویه ۲۱ اثر پژوهشی (۴ مقاله علمی، پژوهشی، ۶ مقاله همایش و ۱ مقاله بخشی از کتاب منتشره) در زمینه "شبکه اجتماعی فیس بوک" پرداخته است. در این پژوهش به بررسی تاثیرات شبکه های اجتماعی مجازی در چهار حوزه هویتی، سبک زندگی، سرمایه اجتماعی و دینداری توجه شده است.

پژوهش زکی (۱۳۹۵) تحت عنوان "اینترنت و هویت در ایران" به تحلیل ثانویه تحقیقات کمی موجود پرداخته است. بر این اساس ۳۸ مقاله علمی پژوهشی کمی (شامل ۹۱۸ صفحه) در زمینه "اینترنت و هویت در ایران" طی سالهای ۱۳۸۲ تا پایان فروردین ماه ۱۳۹۶ (راتجزیه و تحلیل ثانویه شد. پژوهش دریافته که بیشترین تحقیقات کمی به ترتیب به چهار گرایش پژوهشی "اینترنت و هویت های ملی (۱۱ مورد)، اجتماعی (۵ مقاله)، فرهنگی (۵ مورد)، دینی (۳ مقاله) جوانان در ایران اختصاص داشته است.

پژوهش نیازی، سرحدی، مرادی و شاهوردی (۱۳۹۵) با عنوان "شبکه های اجتماعی به مثابه حوزه عمومی: تحلیل پژوهش های انجام شده در ایران" گزارش شده و روش پژوهش آن تحلیل متن است. متونی که مورد تحلیل قرار گرفتند و حجم نمونه نه کار پژوهشی است که به روش نمونه گیری اشباع نظری انتخاب شده اند. نتایج پژوهش حاکی از آن است که پژوهش گران در این عرصه قائل به دو خوانش از شبکه اجتماعی فیس بوک هستند که در دو تیپ آرمانی مخالفان و موافقان قرار می گیرند.

پژوهش ذکایی، حسنی (۱۳۹۶) تحت عنوان "شبکه های اجتماعی مجازی و سبک زندگی جوانان: فراترکیب پژوهش های پیشین" منتشر شده که به فراترکیب ۱۶ مقاله منتشره در مجلات علمی پژوهشی مصوب وزارت علوم تا زمستان ۱۳۹۳ در زمینه تاثیرات شبکه های اجتماعی بر سبک زندگی جوانان پرداخته اند. تصویر کلی به دست آمده از فراترکیب نشان داد که پژوهش های انجام شده به رغم داشتن نقاط قوت، متاثر از نقاط ضعف نظری و روش شناختی هستند که می تواند توضیحی بر تفاوت ها و تناقض های موجود در نتایج به دست آمده از این پژوهش ها باشد. پراکندگی و عدم انسجام در شاخص سازی سبک زندگی، تلقی متفاوت از مفهوم شبکه های اجتماعی مجازی، پس افتادگی روش شناسی نسبت به چهار چوب های نظری، کم توجهی به اعتبار ابزار، تعمیم نتایج به رغم استفاده از روش های نمونه گیری غیر احتمالی، ارزیابی تاثیر شبکه های اجتماعی به روش ذهنی و عدم آزمون فرضیه ها به تفکیک شاخص ها، از جمله نقاط ضعف قابل مشاهده در پژوهش های انجام شده هستند.

پژوهش زکی (۱۳۹۶ ب) تحت عنوان "تلفن همراه، جوانان و جامعه" گزارش شده که به تحلیل ثانویه کلیه مقالات منتشره طی سالهای ۱۳۸۵ تا اسفند ماه ۱۳۹۶ (۶۷ مقاله) پرداخته است. پژوهش معرف آن بوده که گرایشهای پژوهشی مقالات در چهار بخش قابل طبقه بندی وب ررسی بوده اند که به ترتیب بیشترین آنها اختصاص به پسایندها (۲۴ مقاله و ۲۰ موضوع)، پیشایندها (۲۰ مقاله و ۲۵ موضوع)، وضعیت (۱۳ مقاله) و کلیات (۱۰ مقاله) استفاده از تلفن همراه داشته اند.

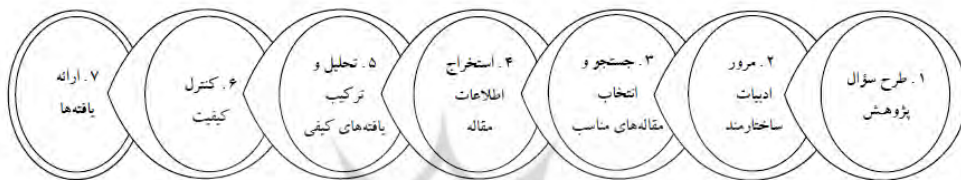
"موج اولیه تحقیقات شبکه های اجتماعی مجازی در ایران" اختصاص به پنج تحقیق داشته اند:

* بررسی نفوذ شبکه های اجتماعی مجازی در میان کاربران ایرانی (ضیایی پور و عقیلی، ۱۳۸۸)

- *کارکردهای شبکه‌های اجتماعی مجازی وجهانی شدن (رحمان زاده، ۱۳۸۹)
- *مفهوم شناسی و بررسی متغیرهای موثر بر پذیرش شبکه‌های اجتماعی مجازی و نقش سازمانهای مردم نهاد در آنها (جعفرپور، ۱۳۹۰)
- *تاثیر شبکه‌های اجتماعی مجازی بر ارتباطات بین فردی (عقیلی و پوری، ۱۳۹۰)
- *نقش شبکه‌های اجتماعی بر هویت (مطالعه ای موردی روی فیس بوک و کاربران کرد) (حکیمی، ۱۳۹۰)

۵- چارچوب روش تحقیق

مطالعه حاضر از نوع کیفی بوده که در آن از روش "فرا ترکیب" استفاده شد. هفت مرحله برای انجام فرا ترکیب ارائه شده که این مراحل عبارتند از (۱) تنظیم و طرح سؤال پژوهش؛ (۲) بررسی و مرور ادبیات به شکل نظاممند و سیستماتیک؛ (۳) جست و جو و انتخاب مقاله‌های مناسب؛ (۴) استخراج اطلاعات مقاله‌ها و متون؛ (۵) تجزیه و تحلیل و ترکیب یافته‌های کیفی؛ (۶) کنترل کیفیت و (۷) ارائه یافته‌ها (سندلوسکی و باروسو، ۲۰۰۷).

شکل ۱- گام‌های فرا ترکیب بر اساس روش هفت مرحله‌ای (سندلوسکی و باروسو، ۲۰۰۷)

اطلاعات تحقیق تا دی ماه سال ۱۳۹۷ با استفاده از سه منبع اینترنتی ذیل گردآوری شده است: الف) پایگاه اطلاعات علمی جهاد دانشگاهی (www.sid.ir)، ب) پایگاه اطلاع رسانی نشریات علمی ایران (www.magiran.com) و ج) پایگاه‌های اختصاصی الکترونیکی مجلات علمی پژوهشی مصوب وزارت علوم. در مجموع ۲۳۱ مقاله مندرج در مجلات علمی پژوهشی برای تحلیل ثانویه پژوهش حاضر در نظر گرفته شد.

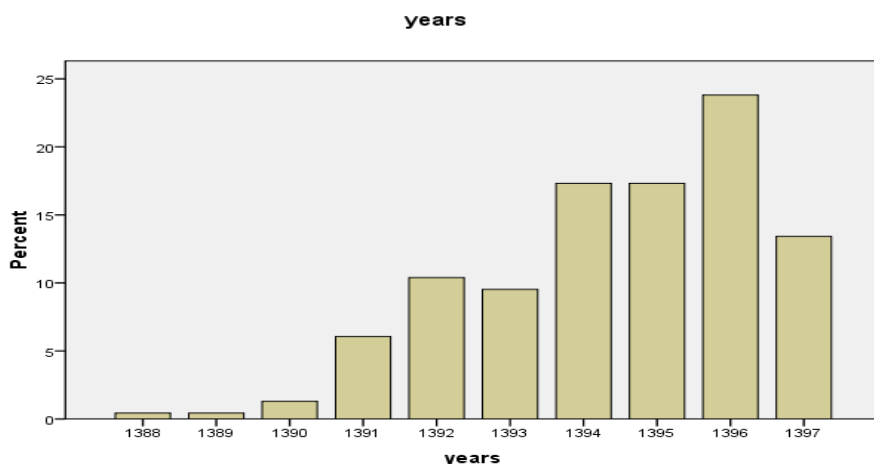
۶- تجزیه و تحلیل داده‌های پژوهش

۶-۱- روند تحقیقات شبکه‌های اجتماعی مجازی در ایران

نخستین نشر مقاله در حوزه مصرف شبکه‌های اجتماعی مجازی در ایران اختصاص به دو سال ۱۳۸۸ و ۱۳۸۹ داشته (مقاله ۲). ۱۰ درصد مقالات موضوع تحقیق تا سال ۱۳۹۲ منتشر شده اند (۱۹ مقاله) و از سال ۱۳۹۲ تاکنون روند افزایشی در نشر مقالات مشاهده می‌شود که البته از سال ۱۳۹۴ تاکنون روند مورد بررسی بسیار شتابان و فزاینده بوده است (نمودار شماره ۲). اوج چاپ تحقیقات اختصاص به سالهای ۱۳۹۶ داشته است (۲۵ درصد). (جدول شماره ۱).

جدول ۱) توزیع فراوانی تحقیقات استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی در ایران بر حسب سال چاپ مقاله

نشر چاپ	تعداد	درصد	سال چاپ	تعداد	درصد
۱۳۸۸	۱	۱	۱۳۹۳	۲۲	۹
۱۳۸۹	۱	۱	۱۳۹۴	۴۰	۱۷
۱۳۹۰	۳	۱	۱۳۹۵	۴۰	۱۷
۱۳۹۱	۱۴	۶	۱۳۹۶	۵۵	۲۴
۱۳۹۲	۲۴	۱۰	۱۳۹۷	۳۱	۱۳
جمع کل	۲۳۱	۱۰۰			

نمودار ۲) روند تحقیقات گرایش به شبکه‌های اجتماعی مجازی در ایران طی سالهای ۱۳۸۸ تا دی ماه ۱۳۹۷

۱-۶- گرایشهای پژوهشی تحقیقات شبکه‌های اجتماعی مجازی در ایران

بررسی تحقیق حاضر براساس مقالات علمی پژوهشی ثبت شده در پایگاههای اطلاع رسانی مجلات علمی ایران، حاکی از آن داشته که طی سالهای ۱۳۸۸ تا دی ماه ۱۳۹۷ تعداد ۲۳۱ مقاله در موضوع شبکه‌های اجتماعی مجازی در ایران گزارش شده است. گرایشهای پژوهشی تحقیقات شبکه‌های اجتماعی مجازی در ایران در چهاربخش اصلی طبقه بندی و بررسی گردیده اند که به ترتیب بیشترین آنها اختصاص به پسایندها (۶۲ درصد)، وضعیت (۳۰ درصد) و پیشایندهای استفاده از شبکه های اجتماعی مجازی در ایران (۷ درصد) داشته اند. تحقیقات در زمینه کلیات (۱ درصد) در مرتبه چهارم اهمیت قرار گرفته اند (جدول شماره ۲).

جدول شماره ۲) انواع تحقیقات گرایش به شبکه‌های اجتماعی مجازی در ایران طی سالهای ۱۳۸۸ تا دی ماه ۱۳۹۷

درصد	تعداد	گرایشهای پژوهشی
۳۰	۷۰	تحقیقات وضعیت مصرف شبکه‌های اجتماعی مجازی در ایران
۱	۳	تحقیقات کلیات استفاده از شبکه های اجتماعی مجازی در ایران
۶	۱۴	تحقیقات پیشنادهای گرایش به شبکه‌های اجتماعی مجازی در ایران
۶۲	۱۴۴	تحقیقات پسایندهای مصرف شبکه‌های اجتماعی مجازی در ایران
۱۰۰	۲۳۱	جمع کل

۱) کلیات مصرف شبکه‌های اجتماعی مجازی

سه پژوهش به موضوعات عمومی و کلی استفاده از شبکه های اجتماعی مجازی در ایران گزارش شده است که شیوه و محتوای مقالات مذکور در چارچوب تحقیق کتابخانه ای و نظری محسوب می شوند:

* کارکرد شبکه‌های اجتماعی مجازی در عصر جهانی شدن" (رحمان زاده، ۱۳۸۹)،

* راهبردهای ج.ا.ایران در قبال شبکه‌های اجتماعی مجازی در جنگ آینده (مهنیان و مجردی، ۱۳۹۳)

* رسانه های اجتماعی؛ چیستی، کارکردها و چالش‌ها (عقیلی و قاسم زاده عراقی، ۱۳۹۴)

۲) وضعیت مصرف شبکه‌های اجتماعی مجازی

داده های پژوهش بازگوکننده ان است که تعداد ۷۰ مقاله علمی پژوهشی به چیستی وضعیت استفاده از شبکه های اجتماعی در ایران اختصاص داده شده که به موضوع تحقیق به تنهایی و بدون سایر موضوعات توجه شده است. تحقیقات موردنظر در قالب ده بخش فرعی قابل معرفی می باشند:

مرور تحقیقات شبکه‌های اجتماعی مجازی (۳ مقاله):

*تحلیل ثانویه تحقیقات موجود درباره شبکه اجتماعی فیس بوک، جوانان ایرانی و نظم جامعه (عدلی پور، میر محمدتبار و یزدخواستی، ۱۳۹۴)

*شبکه‌های اجتماعی به مثابه حوزه عمومی: تحلیل پژوهش‌های انجام‌شده در ایران (محسن نیازی، سجاد سرحدی، مرادی شاهوردی، ۱۳۹۵)

*شبکه‌های اجتماعی مجازی و سبک زندگی جوانان: فراتحلیل پژوهش‌های پیشین (ذکایی، حسینی، ۱۳۹۶)

مصرف و استفاده شبکه‌های اجتماعی مجازی (۱۷مقاله):

*بررسی نفوذ شبکه‌های اجتماعی مجازی در میان کاربران ایرانی (ضیایی پور و عقیلی، ۱۳۸۸)

*مفهوم شناسی و بررسی متغیرهای موثر بر پذیرش شبکه‌های اجتماعی مجازی و نقش سازمان‌های مردم نهاد در آنها (جعفر پور، ۱۳۹۰)

*اهداف و انگیزه‌های عضویت کاربران در شبکه‌های اجتماعی مجازی (مطالعه‌ای درباره جوانان شهر تهران) (شهبابی، بیات، ۱۳۹۱)

*شبکه‌های اجتماعی مجازی و کاربران جوان؛ از تداوم زندگی واقعی تا تجربه جهان وطنی (شهبابی، بیات، ۱۳۹۱)

*بررسی انگیزه‌های کاربران در استفاده از رسانه‌های اجتماعی (مطالعه مورد کاربران شبکه‌های اجتماعی فیس بوک) (ذوالقدر و قاسم زاده عراقی، ۱۳۹۲)

*میزان و نوع استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی (مطالعه موردی: دانشجویان دانشگاه آزاد مشهد) (خدایاری، دانشور حسینی، سعیدی، ۱۳۹۳)

*انگیزه‌های استفاده از شبکه‌های اجتماعی (شهاب مرادی، رجب پور، کیان ارثی، حاجلو و راد بخش، ۱۳۹۳)

*بررسی وضعیت استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی بین دانشجویان استان خراسان شمالی (مجردی، اسلامی، جمال، ۱۳۹۳)

*میزان و نحوه استفاده دانشجویان دانشگاه فرهنگیان از شبکه‌های اجتماعی مجازی (کاظمی، صولتی و طالب دوست، ۱۳۹۴)

*دلایل و انگیزه استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی در دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی گناباد (داستانی، کرامتی، پور فاطمی و اکرامی، ۱۳۹۴)

*واکاوی نقش و کاربرد شبکه‌های اجتماعی مجازی برای دانشجویان (کیان، یعقوبی ملال، ریاحی نیا، ۱۳۹۴)

*دلایل ترجیح یک شبکه اجتماعی مجازی بر سایر شبکه‌ها: مطالعه موردی گوگل پلاس و فیس بوک (ربیعی و کرمانی، ۱۳۹۴)

*بررسی اهداف و انگیزه‌های دانشجویان از کاربرد شبکه‌های اجتماعی مجازی (مطالعه موردی دانشجویان کارشناسی ارشد

دانشگاه های تهران، علامه طباطبائی، شهید بهشتی و محقق اردبیلی) (معینی کیا، زاهد بابلان، آریانی و خالق خواه، ۱۳۹۴)

*تجربه مصرف شبکه‌های اجتماعی (مورد مطالعه: شبکه اجتماعی بی تاک) (محمدی، خالق پناه و غلامی، ۱۳۹۵)

*بررسی تطبیقی دلایل گرایش دانش‌آموزان دختر و پسر مقطع دبیرستانی منطقه ۳ تهران به استفاده از شبکه‌های اجتماعی

موبایلی (تلگرام، وایبر و واتس‌آپ و تانگو) (گرانمایه پور، کرمی، ۱۳۹۶)

*تحلیل کیفی انگیزه‌های عضویت در شبکه‌های اجتماعی فیس بوک (رازقی، شارع پور و علیزاده، ۱۳۹۶)

*انگیزه‌های استفاده دانش‌آموزان متوسطه از شبکه‌های اجتماعی (سراجی، شریفی رهنمو و حویب زاده، ۱۳۹۶)

وضعیت سرمایه اجتماعی کاربران شبکه‌های اجتماعی (۶مقاله)

*تحلیل و بررسی ابعاد سرمایه اجتماعی در شبکه‌های اجتماعی مجازی (با تاکید بر تئوری شبکه) (توسلی و امانی

کلاریجانی، ۱۳۹۱)

*بررسی سرمایه اجتماعی کاربران اینترنتی در فضای سایبر و غیر سایبر (مورد مطالعه: دانشجویان دانشگاه شهید چمران

اهواز) (حسین زاده، مومبینی و فروتن کیا، ۱۳۹۱)

*کاربری فیس بوک و سرمایه اجتماعی مقایسه دانشجویان کاربر و غیر کاربر در دانشگاه تهران (موسوی، شیخی و عطایی

نژاد، ۱۳۹۲)

*سنجش سرمایه اجتماعی کاربران ایرانی شبکه اجتماعی فیس بوک (عبداللهیان و کرمانی، ۱۳۹۲)

*بررسی ابعاد سرمایه اجتماعی جوانان عضو شبکه‌های اجتماعی مجازی (امراالله امانی کلاریجانی، ۱۳۹۲)

* سرمایه اجتماعی در شبکه‌های اجتماعی واقعی و مجازی (مورد مطالعه: دختران دانشجوی دانشگاه‌های شهر تهران) (شاوردی، ۱۳۹۶)

ابزارهای سنجش کاربری شبکه‌های اجتماعی مجازی (۳مقاله)

- * رواسازی پرسشنامه سنجش انگیزه و عملکرد کاربران فیس بوک سمنان (قاصدی مرکیه، طالع پسند و رحیمیان بوگر، ۱۳۹۴)
- * طراحی و روانسنجی پرسشنامه اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی مبتنی بر موبایل (خواجه احمدی، پولادی و بحرینی، ۱۳۹۵)
- * تدوین مقیاسی برای سنجش میزان اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی آنلاین و پیامدهای اخلاقی (اسمعیلی رادو احمدی، ۱۳۹۶)

سنخ شناسی کاربران شبکه‌های اجتماعی مجازی (۴مقاله)

- * سنخ شناسی کاربران جوان رسانه‌های اجتماعی در ایران (صمد عدلی پور، میرمحمدتبار و رسول زاده اقدم، ۱۳۹۳)
- * رسانه‌های اجتماعی: مفهوم سازی و گونه شناسی (مطالعه دانشجویان دانشگاه تهران) (ذکایی و حسنی، ۱۳۹۴)
- * گونه شناسی کاربران رسانه‌های اجتماعی (ذکایی و حسنی، ۱۳۹۴)
- * سنخ شناسی کاربران جوان رسانه‌های اجتماعی در ایران (عدلی پور، میرمحمدتبار و رسول زاده اقدم، ۱۳۹۵)

آسیب شناسی فرصت‌ها و تهدیدات شبکه‌های اجتماعی مجازی (۶مقاله)

- * شبکه‌های اجتماعی مجازی و قومیت؛ فرصت‌ها و تهدیدهای پیش رو (حیدری و شاوردی، ۱۳۹۲)
- * سبک‌های نوین ارتباطات انسانی در فضای مجازی؛ فرصت‌ها و تهدیدهای شبکه‌های اجتماعی موبایلی (بهنی و محمدی شکیبا، ۱۳۹۴)

- * آسیب‌های ناشی از عضویت و فعالیت در شبکه‌های اجتماعی در میان نوجوانان و جوانان شهر اردبیل (جعفری، ۱۳۹۵)
- * آسیب شناسی فرهنگی استفاده از شبکه‌های اجتماعی (موبایلی) در میان کارشناسان زن شاغل در شهرداری منطقه یک تهران (تقی پور و لایتی، ۱۳۹۵)

- * شناسایی و تحلیل فرصت‌ها و تهدیدهای شبکه‌های اجتماعی در فضای مجازی؛ مورد مطالعه، دانشجویان دانشگاه شهید بهشتی (تولایی، صباغی و نطافتی، ۱۳۹۶)
- * شناسایی آسیب‌های اخلاقی و خانوادگی استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی در میان فرزندان پسر شهر اصفهان (زمانی و تقی پور، ۱۳۹۶)

وضعیت و مقایسه مشخصات فرهنگی کاربران (۱۱مقاله)

- * بررسی رابطه درون‌گرایی - برون‌گرایی و منبع کنترل با نیاز به شناخت در دانشجویان عضو شبکه‌های اجتماعی (فیس بوک) آنلاین (عزت‌اله کردمیرزا نیکوزاده و عسکرمرکی، ۱۳۹۴)
- * مقایسه احساس تنهایی، تنظیم هیجانی و رضایت از تصویر بدنی در کاربران شبکه‌های اجتماعی مجازی بر اساس جنسیت (بارباری، دهقان و حسینی، ۱۳۹۴)
- * مقایسه خودتنظیمی، خودبیانگری و خودشیفتگی دانشجویان معتاد و غیرمعتاد به شبکه‌های اجتماعی مجازی (بشرپور، دشتی و عطادخت، ۱۳۹۵)
- * مطالعه رابطه فرهنگ و زندگی روزمره در شبکه‌های اجتماعی مجازی (مطالعه موردی: شبکه اجتماعی فیس بوک) (بی‌بک آبادی، سلطانی فرودلور، ۱۳۹۵)

- * استفاده از شبکه‌های اجتماعی و شکل‌گیری فرهنگ جوانی در جوانان تهرانی کاربر فیس بوک (مهدی زاده و اتابک، ۱۳۹۵)
- * ارزیابی سواد سلامت در جوانان استفاده‌کننده از شبکه اجتماعی تلگرام با سایر جوانان (شایگان مهر و حضرتیان، ۱۳۹۶)
- * گونه‌شناسی بازنمایی سبک زندگی جوانان ایرانی در شبکه اجتماعی فیس بوک (اردکانی فرد و بخشی، ۱۳۹۶)
- * بررسی میزان رضایت کاربران شبکه‌های اجتماعی مبتنی بر تلفن همراه در شهر تهران (فرقانی، مهاجری، ۱۳۹۶)
- * وضعیت اعتماد جوانان به شبکه‌های اجتماعی در شهر تهران (فرقانی، مهاجری، ۱۳۹۷)
- * پدیدارشناسی اخلاق اجتماعی کاربران شبکه‌های اجتماعی مجازی (مطالعه موردی: متولدان دهه شصتی دارای تحصیلات عالی) (زل‌فعلی فام، فراستخواه، ملکی، زاهدی، مازندرانی، ۱۳۹۷)
- * معرفی چارچوبی شناختی برای طراحی و سنجش اثربخشی مداخله‌های ارتقاء مهارت‌های سواد رسانه‌های اجتماعی (مقصودی، واحد، ۱۳۹۷)

تولید و تحلیل محتوای شبکه‌های اجتماعی مجازی (مقاله ۶)

- * میزان مشارکت دانشجویان ارتباطات در تولید محتوای رسانه‌های اجتماعی (رسولی و مرادی، ۱۳۹۱)
- * ساختار و طراحی شبکه‌های اجتماعی تحلیل محتوای ساختار و طراحی شبکه‌های اجتماعی ایرانی و غیرایرانی (نقیب السادات و قصابی، ۱۳۹۱)
- * تحلیل محتوای مضامین فرهنگی و اجتماعی در شبکه‌های اجتماعی (مورد پژوهی: فیس بوک و جوانان شهر تهران) (رسولی و بندگی منفرد، ۱۳۹۳)
- * نقش ارزش‌های فرهنگی بر محتوای شبکه‌های اجتماعی (مطالعه تطبیقی محتوای شبکه‌های اجتماعی ایرانی و غیرایرانی) (قصابی و نقیب السادات، ۱۳۹۴)
- * تحلیل وضعیت شبکه‌های اجتماعی مجازی بر اساس مدل SWOT (امیری و حبیب زاده، ۱۳۹۴)
- * تحلیل محتوای شبکه‌های اجتماعی مجازی با رویکرد نتنوگرافی بر اساس اطلاعات ناقص (شیخ و شامبیانی، ۱۳۹۴)

جهت‌گیری هاب‌ماسی شبکه‌های اجتماعی مجازی (مقاله ۳)

- * تحلیل محتوای صفحات و گروه‌های شبکه اجتماعی فیس‌بوک با نظریه حوزه عمومی هاب‌ماس (یزدخواستی، عدلی پور و سپهری، ۱۳۹۲)
- * مفهوم‌سازی و عملیاتی کردن کنش ارتباطی هاب‌ماس در فیس‌بوک (عبداللهیان و شیخ انصاری، ۱۳۹۵)
- * تحلیل وضعیت شبکه‌های اجتماعی مجازی در ایران با رویکرد حوزه عمومی هاب‌ماس (مورد مطالعه چندگروه فیس بوکی) (خانیک، اتابک و عزیزی، ۱۳۹۶)

سایر موارد وضعیت شبکه‌های اجتماعی مجازی (مقاله ۸)

- * بررسی جایگاه و توانایی اثرگذاری قشر «رهبران شبکه‌ای» در شبکه اجتماعی آنلاین فیس بوک (میرمحمد صادقی، ۱۳۹۱)
- * نگرش کاربران جوان ایرانی به شبکه‌های اجتماعی مجازی (رسول زاده، عدلی پور و زینی وند، ۱۳۹۱)
- * ارزیابی ساختار، کنش‌های متقابل، گمنامی و بازنمایی خود در چهار شبکه اجتماعی مجازی (عبداللهیان، زاهدی و شیخ انصاری، ۱۳۹۲)
- * پنداشت‌ها و برداشت‌های موجود در جامعه درباره شبکه‌های اجتماعی با استفاده از روش کیو (بهمنی و محمدی شکیبا، ۱۳۹۳)
- * شناسایی و رتبه‌بندی میزان موفقیت شبکه‌های اجتماعی در ایفای نقش‌های آموزشی از نظر نخبگان رسانه (عزت زاده، ربیعی، فرهنگی و سلطانی فر، ۱۳۹۴)
- * دانشجویان دختر و تجربه فیس‌بوک: یک پژوهش کیفی (همتی، حاجیلری و اصلانی، ۱۳۹۵)
- * فرهنگ‌سازی استفاده بهینه از اینترنت (شبکه اجتماعی) و جلوگیری از آسیب‌های آن در بین دانشجویان دانشگاه‌های علمی و کاربردی شهر قزوین (مظفری، ۱۳۹۶)
- * شناسایی عوامل جذابیت شبکه‌های اجتماعی تلفن همراه از منظر کاربران (زمانی و تقی پور، ۱۳۹۶)

۳) پیش‌بینی‌های مصرف شبکه‌های اجتماعی مجازی در ایران

نتایج پژوهش بیانگر آن بوده که تعداد ۱۴ مقاله علمی پژوهشی اختصاص به حوزه پیش‌بینی‌های (شرایط و عوامل موثر بر) استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی در ایران داشته که در دو بخش اصلی قابل تقسیم‌بندی گزارش شده‌اند:

الف) مقالات با جهت‌گیری جامعه‌شناختی (مقاله ۵)

- * بررسی رابطه میان نگرش سیاسی، اعتماد به رسانه ملی، مخاطبان فعال و گرایش دانشجویان دانشگاه‌های تهران به شبکه‌های اجتماعی مجازی (امیری و نوری مرادآبادی، ۱۳۹۱)
- * تبیین جامعه‌شناختی عوامل موثر بر گرایش جوانان به مصرف شبکه‌های اجتماعی مجازی (صدفی و بابایی، ۱۳۹۳)
- * بررسی عوامل اجتماعی موثر بر گرایش به شبکه‌های اجتماعی مجازی (مورد مطالعه دانش‌آموزان دختر متوسطه دوره دوم شهر بابل) (فرزانه و فلاح‌تی شهاب‌الدینی، ۱۳۹۴)

* بررسی عوامل فرهنگی - اجتماعی اثرگذار بر نحوه استفاده از شبکه های اجتماعی (کاربران ۱۸ تا ۳۰ ساله شهرورامین) (سجادی جاغرق، دیندارفرکوش و جمالی، ۱۳۹۵)

* بررسی جامعه شناختی عوامل مرتبط با گرایش به شبکه های اجتماعی مجازی (مورد مطالعه: دانش آموزان دختر شهر شهرکرد) (کریمیان، پارسامهر و افشانی، ۱۳۹۶)

ب) مقالات با جهت گیری تربیتی، روانشناختی (۹مقاله)

* نقش عوامل شخصیتی و انگیزشی در استفاده از فیس بوک (قاصدی مرکیه، طالع پسند و رحیمیان بوگر، ۱۳۹۴)

* ارتباط ویژگیهای شخصیتی و عزت نفس با شدت استفاده از فیس بوک در دانش آموزان دوره متوسط شهر تهران (لطیفی و فلاحی، ۱۳۹۴)

* بررسی نقش عزت نفس و احساس تنهایی در اعتیاد به فیس بوک در دانشجویان (حسینی و الماسی، ۱۳۹۴)

* نقش احساس تنهایی ادراک شده و اضطراب اجتماعی در اعتیاد به فیس بوک (کریم پور، نجفی، یگانه وحسنی، ۱۳۹۵)

* رابطه بین استفاده از شبکه های اجتماعی مجازی تلفن همراه با اهمال کاری تحصیلی، احساس تنهایی و سلامت روان دانش

آموزان (سلیمانی، سعدی پور، اسدزاده دهرائی، ۱۳۹۵)

* پیش بینی اعتیاد به شبکه های اجتماعی بر اساس احساس تنهایی و عزت نفس در دانشجویان دختر (نعیمی، نوری

ثمرین، ۱۳۹۵)

* رابطه بین هوش هیجانی، سبک های دلبستگی و همبستگی خانوادگی با استفاده از فیس بوک در کاربران (حسین

ثابت، جهانگرد و معتمدی، ۱۳۹۵)

* بررسی میزان، انگیزه ها و ادراک پیامدهای استفاده از شبکه های اجتماعی بر مبنای کیفیت رابطه دلبستگی و ادراک طرد

و کنترل والدینی در نوجوانان (سیدموسوی، فلاحت پیشه بابلی و انجم شعاع، ۱۳۹۶)

* عوامل موثر بر گرایش به شبکه های اجتماعی مجازی (مورد مطالعه: دانش آموزان دختر دبیرستانهای

شهرکرد) (افشانی، پارسامهر و کریمیان، ۱۳۹۷)

۴) پسا پندهای مصرف شبکه های اجتماعی مجازی در ایران

بخش نهایی داده های پژوهش اختصاص به بررسی اثرات (کارکردها، پیامدها و پسا پندهای) استفاده از شبکه های اجتماعی

مجازی در ایران داشته که در مجموع ۱۴۴ پژوهش در این بخش گزارش شده اند که به ترتیب در چهار بخش اصلی قابل تفکیک می

باشند: اثرات سیاسی (۱۱ مقاله)، اثرات رفتاری و تربیتی (۱۷ مقاله)، کارکردهای حوزه زنان و خانواده (۱۹ مقاله) و اثرات اجتماعی

فرهنگی (۱۰۷ مقاله).

تاثیر بر اعتماد اجتماعی، سرمایه فرهنگی و مشارکت سیاسی (۱مقاله):

* بررسی آثار شبکه های اجتماعی بر مشارکت شهروندان تهرانی با مداخله سرمایه فرهنگی و اعتماد اجتماعی (نورانی آسیاب،

شیری و محسنی، ۱۳۹۶)

اثرات منفی (۱مقاله):

* شناسایی و اولویت بندی آثار و پیامدهای منفی استفاده از شبکه های اجتماعی مجازی با رویکرد تحلیل سلسله مراتبی

فازی (مطالعه ای موردی از دیدگاه دانشجویان دانشگاه سیستان و بلوچستان) (جاوید، صدیقی، سالارزهی و نوروزی چشمه

علی، ۱۳۹۶)

تاثیر بر زندگی روزمره (۱مقاله):

* تحلیل نقش فیس بوک در تحول زندگی روزمره در میان کاربران ایرانی (عبداللهیان و شیخ انصاری، ۱۳۹۳)

تاثیر بر رضایت از زندگی (۲مقاله):

* عضویت در شبکه های اجتماعی و تاثیر آن بر رضایت از زندگی در میان سالمندان (مطالعه موردی شهرستان جهرم)

(نواح، زبردست و حمایت خواه جهرمی، ۱۳۹۲)

* رضایت از زندگی، اختلالات درونی سازی شده و برونی سازی شده (اناری، ۱۳۹۳)

تأثیر بر کیفیت زندگی (۲مقاله)

* بررسی نقش شبکه‌های اجتماعی مجازی در کیفیت زندگی (مورد مطالعه: کاربران ۲۰ تا ۴۹ ساله شبکه‌های اجتماعی مجازی در شهر تهران) (دوله، اسماعیلی و امیرمظاهری، ۱۳۹۵)

* ارتباط شبکه‌های اجتماعی و کیفیت زندگی مرتبط با سلامت در بزرگسالان تهران (مرادی و جمشیدی، ۱۳۹۷)

تأثیر بر سلامت اجتماعی (۲مقاله)

* بررسی رابطه بین میزان استفاده از شبکه اجتماعی فیس بوک و سلامت اجتماعی دانشجویان دانشگاه اصفهان ۹۲-۱۳۹۱ (برات دستجردی، داورپناه و اسماعیلی، ۱۳۹۵)

* بررسی ضریب نفوذ شبکه‌های اجتماعی مبتنی بر تلفن همراه و تأثیر آن بر سلامت اجتماعی (مورد مطالعه: دانشجویان دانشگاه تبریز) (آقایی هیر، محمدپور و جعفری، ۱۳۹۵)

تأثیر بر ارزشهای اجتماعی (۲مقاله)

* تحلیل جامعه‌شناختی پیامدهای رسانه‌های اجتماعی بر ارزش‌های جوانان ایرانی (رسول زاده اقدم، میرمحمد تبار، افشار، وعدلی پور، ۱۳۹۴)

* نقش استفاده از شبکه‌های اجتماعی تلفن همراه بر ارزش‌های اجتماعی (مطالعه موردی: جوانان و میانسالان ساکن در شهرهای پنج استان کشور) (فرامرزیانی، هاشمی و فرهنگی، ۱۳۹۵)

تأثیر بر دانش و پژوهش (۳مقاله)

* تأثیر شبکه‌های اجتماعی مجازی بر یادگیری زبان انگلیسی دانش‌آموزان (زارعی زوارکی و قربانی، ۱۳۹۴)

* نقش شبکه‌های اجتماعی مجازی در قابلیت‌های پژوهشی دانشجویان تحصیلات تکمیلی (آریانی، زاهد بابلان، معینی کیا و خالقی خواه، ۱۳۹۴)

* بررسی نقش شبکه‌های اجتماعی مجازی در تبدلات علمی: مطالعه کتابداران دانشگاه‌های دولتی شهر تهران (بزرگی و امینی، ۱۳۹۴)

تأثیر بر دینداری (۵مقاله)

* میزان دینداری و ارتباط آن با استفاده از شبکه‌های اجتماعی اینترنتی (مورد مطالعه: دانشجویان دانشگاه یاسوج) (میرفردی، مختاری و ولی نژاد، ۱۳۹۶)

* بررسی رابطه استفاده از شبکه‌های اجتماعی تلفن همراه و میزان پای بندی به اعتقادات دینی دانش‌آموزان ۱۲ تا ۱۸ سال شهر کاشمر (آهنگری، طحان، حسین نژاد، بناء خطیبی، ۱۳۹۷)

* بررسی رابطه بین استفاده جوانان از شبکه‌های اجتماعی و شرکت در مراسم مذهبی (کاه قهفرخی، تاجیک اسماعیلی، ۱۳۹۶)

* رابطه شبکه‌های اجتماعی با سلامت روان و هویت ملی و دینی دانش‌آموزان متوسطه دوم ناحیه ۱ شهرستان کرمان (خجسته، میرحسینی، ۱۳۹۷)

* رابطه بین دینداری و احساس امنیت اجتماعی در شبکه‌های اجتماعی مجازی (مورد مطالعه: دانشجویان دختر دانشگاه‌های شهید بهشتی و الزهرا (س)) (سفیری، رجب‌لو، قلیزاده، ۱۳۹۷)

تأثیر بر کجروی و انحرافات اخلاقی و اجتماعی (۵مقاله)

* بررسی جامعه‌شناختی رابطه مصرف شبکه‌های اجتماعی مجازی و گرایش به انحرافات اخلاقی (مورد مطالعه جوانان ۱۵ تا ۲۹ سال شهر تهران) (شایگان و رحیمی، ۱۳۹۵)

* مطالعه جامعه‌شناختی استفاده از فضای مجازی و تأثیر آن بر کجروی اجتماعی در بین دانش‌آموزان دوره دوم متوسطه شهر کرمانشاه در سال تحصیلی ۹۵-۹۴ (محبی، زنجانی و ساروخانی، ۱۳۹۵)

* تأثیر پیامدهای روانی شبکه اجتماعی تلگرام بر ارتکاب جرایم جوانان بارویکرد پیشگیری از جرم (عرب طاهری، و فاجو و علیاری، ۱۳۹۶)

* تأثیر استفاده غیرمتعارف و بی‌رویه از شبکه‌های اجتماعی مجازی بر گرایش جوانان به نا هنجاری‌های اجتماعی (مورد مطالعه کرمانشاه) (طالب پور، منصوری و رستمی، ۱۳۹۶)

*رابطه شبکه‌های اجتماعی مجازی با ارتکاب جرائم خشن(داودی دهاقانی،شمسایی،بارانی،۱۳۹۷)

تأثیر بر امنیت اجتماعی، عمومی و اخلاقی(۷مقاله)

*بررسی تأثیر پیامدهای استفاده دانشجویان از شبکه فیس بوک بر امنیت اخلاقی(مورد مطالعه: دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی بجنورد)(مومنی، نیک نفس و صداقت، ۱۳۹۴)

*تأثیر استفاده از شبکه های اجتماعی مجازی بر مولفه های احساس امنیت اجتماعی و هویت ملی دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی تبریز(فتحی، موسوی فر، رضایی ونوری، ۱۳۹۵)

*شبکه‌های اجتماعی مجازی و امنیت عمومی(حبیب زاده و بخشی، ۱۳۹۵)

*مطالعه رابطه استفاده از شبکه اجتماعی فیسبوک و احساس امنیت فرهنگی و اجتماعی(مورد مطالعه: جوانان شهر تبریز)(رسول زاده اقدم و اکبرپور، ۱۳۹۶)

*نقش شبکه‌های اجتماعی مجازی بر امنیت عمومی کاربران آن(حسین پور، مصرخانی، ۱۳۹۷)

*رابطه بین دینداری و احساس امنیت اجتماعی در شبکه های اجتماعی مجازی(مورد مطالعه: دانشجویان دختر دانشگاه های شهید بهشتی و الزهرا(س))(سفیری، رجبلو، قلیزاده، ۱۳۹۷)

*بررسی رابطه بین اعتماد بین شخصی و احساس امنیت اجتماعی در شبکه های اجتماعی مجازی(مطالعه موردی دانشجویان دختر دانشگاه الزهرا و شهید بهشتی)(رجبلو، قلیزاده، سفیری، ۱۳۹۷)

تأثیر بر سبک زندگی(۱۰مقاله)

*تأثیر شبکه های اجتماعی بر سبک زندگی جوانان در شهرستان شهرکرد(شاهنوشی و تاجی ، ۱۳۹۱)

*شبکه‌های اجتماعی اینترنتی و سبک زندگی جوانان: مطالعه موردی بزرگ ترین جامعه مجازی ایرانیان(بشیر و افراسیابی، ۱۳۹۱)

*بررسی تأثیر شبکه های اجتماعی مجازی(فیس بوک) بر سبک زندگی جوانان(شکاری نمین و حاجبانی، ۱۳۹۳)

*بررسی رابطه مصرف شبکه‌های اجتماعی مجازی با سبک زندگی جوانان(مورد مطالعه جوانان شهر خلخال) (فتحی، وثوقی و سلمانی، ۱۳۹۳)

*تأثیر شبکه های اجتماعی بر سبک زندگی جوانان(امیرپور و گریوانی، ۱۳۹۳)

*تحلیل نقش رسانه های اجتماعی در گرایش به سبک زندگی نوین در بین جوانان ایرانی(رسول زاده اقدم، عدلی پور، میرمحمدتبار و افشار، ۱۳۹۴)

*رابطه بین میزان استفاده از شبکه های اجتماعی مجازی و تغییر در سبک زندگی جوانان(فرقانی، مهاجری، ۱۳۹۷)

*بررسی استفاده شبکه‌های اجتماعی و تأثیر آن بر سبک زندگی جوانان ۱۹ تا ۲۹ سال شهرستان اندیمشک(قلی کیانی، ۱۳۹۷)

*تأثیر شبکه‌های اجتماعی بر سبک زندگی نسل چهارم(رضاییان، ادریسی، ۱۳۹۷)

*مطالعه رابطه استفاده از شبکه‌های اجتماعی واتس آپ و تلگرام با سبک زندگی دانشجویان رشته های علوم اجتماعی دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم تحقیقات تهران(عیدی زاده، احمدی بلوطی، ۱۳۹۷)

اثرات سیاسی(۱۰مقاله)

*کنشگری و قدرت در شبکه های اجتماعی مجازی«مطالعه کارکردهای فیس بوک در فضای واقعی»(خانیک و بصیریان چهرمی، ۱۳۹۲)

*تأثیر استفاده از شبکه اجتماعی فیس بوک بر اعتماد و مشارکت سیاسی جوانان(عدلی پور، قاسمی، قصابی و طاهری، ۱۳۹۳)

*بررسی تأثیرات شبکه‌های اجتماعی مجازی بر مشارکت سیاسی(مطالعه موردی: شهر تهران) (اشتریان و امیر زاده، ۱۳۹۴)

*نقش شبکه‌های اجتماعی مجازی در تمایل به مشارکت انتخاباتی و جهت گیری های سیاسی (مطالعه موردی: دانشجویان دانشگاه های شهر اصفهان)(رهبر قاضی، مسعودنیا، صادقی نقدعلی و حسین پوره، ۱۳۹۵)

*فیس بوک و رفتار انتخاباتی(مطالعه انتخابات ریاست جمهوری سال ۱۳۹۲ ایران)(رضایی و پور عسکری، ۱۳۹۵)

*سنجش تأثیر شبکه های اجتماعی بر مشارکت سیاسی: مطالعه موردی دانشجویان دانشگاه مازندران(شهرام نیا، ابراهیمی پور، محموداوغلی و ملکان، ۱۳۹۶)

*نقش شبکه‌های اجتماعی مجازی در فرهنگ سیاسی ایران(مورد مطالعه: دانشجویان دانشگاه های تهران)(طیبی جبلی،

ازغندی، طاهری و شالچی، ۱۳۹۶)

*تأثیر کارکردهای شبکه‌های اجتماعی بر سمت‌گیری‌های فرهنگ سیاسی کاربران دانشگاهی در ایران (مطالعه موردی وایبر و تلگرام) (بیگدلو، هادیان، ۱۳۹۷)

*نقش شبکه‌های اجتماعی مجازی در جامعه‌پذیری سیاسی جوانان شهر تهران با تأکید بر اعتماد رسانه‌ای (احمد پورترکمانی، ازکیا، ساروخانی، ۱۳۹۶)

*تبیین جامعه‌شناختی نقش شبکه‌های اجتماعی مجازی در جامعه‌پذیری سیاسی (احمد پورترکمانی، ازکیا، ساروخانی، ۱۳۹۷)

تأثیر بر سرمایه اجتماعی (۹مقاله)

*نقش تحرک اجتماعی سیاسی شبکه‌های اجتماعی مجازی بر شکل‌گیری بر بعد فرهنگی سرمایه اجتماعی (کاوسی و کاظمی، ۱۳۹۲)

*کاربری فیس بوک و سرمایه اجتماعی مقایسه دانشجویان کاربر و غیر کاربر در دانشگاه تهران (موسوی، شیخی و عطایی نژاد، ۱۳۹۲)

*بررسی تأثیر فیس بوک بر سرمایه اجتماعی پیوندی و پل زنده در بین جوانان (نوغانی و چرخ زین، ۱۳۹۲)

*تبیینی بر همبستگی بین شدت استفاده از فیس‌بوک و سرمایه اجتماعی کاربران فیس‌بوک (عبداللهیان و شیخ انصاری، ۱۳۹۲)

*تبیینی بر رابطه کاربران در فیس‌بوک و سرمایه اجتماعی پیوندبخش (عبداللهیان، زاهدی و شیخ انصاری، ۱۳۹۲)

*تأثیر شبکه اجتماعی کلوب بر سرمایه اجتماعی دختران و زنان شهر تبریز (رسول زاده اقدم، عدلی پور، میرمحمد تبار، افشار و سهرابی، ۱۳۹۴)

*ارزیابی رابطه بین استفاده از شبکه‌های اجتماعی اینترنتی و سرمایه اجتماعی دانشجویان (مورد مطالعه: دانشجویان دانشگاه یاسوج) (میرفردی و ولی نژاد، ۱۳۹۴)

*شبکه اجتماعی فیس بوک و سرمایه اجتماعی؛ مطالعه پیمایشی کاربران جوانان پیرانشهر (قادرزاده و نشاط، ۱۳۹۶)

*تأثیر عضویت در شبکه‌های اجتماعی بر سرمایه اجتماعی کاربران با تأکید بر امنیت اجتماعی (مورد مطالعه: شهر ورامین) (عامری، حیدر نژاد و سیاح البرزی، ۱۳۹۶)

اثرات متفرقه اجتماعی فرهنگی (۱۵مقاله)

*بررسی تأثیر شبکه‌های اجتماعی بر استفاده از رسانه‌های سنتی (ساداتی و کوهی، ۱۳۹۲)

*مطالعه رابطه بین سرمایه اجتماعی کاربران ایران در فیس بوک و مشارکت مدنی آنها در دنیای واقعی (کرمانی و پاکدامن، ۱۳۹۵)

*تأثیر استفاده از رسانه‌های اجتماعی بر عملکرد شغلی کارکنان دانشگاه تربیت مدرس (شایان، دانایی و اندامی، ۱۳۹۶)

*نقش شبکه‌های اجتماعی مجازی در توسعه قابلیت‌های کارآفرینی دانشجویان تحصیلات تکمیلی (آریانی، زاهدباлян، معینی کیا، خالقی خواه، سروش و موسوی، ۱۳۹۵)

*بررسی رابطه بین میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی موبایلی (تلگرام) با رفتار و اخلاق اجتماعی کاربران با رویکرد دینی (شریفی و شهرستانی، ۱۳۹۶)

*بررسی جامعه‌شناختی تأثیر شبکه‌های اجتماعی مجازی بر همبستگی اجتماعی (مورد مطالعه: دانشجویان پیام نور مرکز اردبیل در سال ۱۳۹۳) (اعلایی و بشیری گیوی، ۱۳۹۴)

*بررسی تأثیرات شبکه‌های اجتماعی فیس بوک و توئیتر بر گرایش‌های این شبکه‌ها (سلطانی فر، بخشی و فرامرزیانی، ۱۳۹۲)

*رابطه استفاده از شبکه اجتماعی فیس بوک با تصور بدن در میان دانشجویان دختر و پسر دانشگاه اصفهان (قاسمی و برندگی، ۱۳۹۳)

*حوزه عمومی و گفتگو در فضای مجازی شبکه‌های اجتماعی (بررسی تأثیر شبکه‌های اجتماعی مجازی بر گفتگوی میان فرهنگ‌ها) (یزدخواستی، عدلی پور و کیخانی، ۱۳۹۲)

*تحلیل رابطه حضور در شبکه اجتماعی فیس بوک و انزوای اجتماعی در بین جوانان شهر تبریز (رسول زاده اقدم، احیایی، عدلی پور و سهرابی، ۱۳۹۳)

*سازوکارهای اعتماد در فیس‌بوک (عبداللهیان و شیخ انصاری، ۱۳۹۴)

*نقش شبکه‌های اجتماعی مجازی در ایجاد بحران‌های اجتماعی (محمدی، یآوری و جوانمرد، ۱۳۹۶)

*نقش رسانه‌های اجتماعی در ارتقای تحمل اجتماعی (اکبری، بیگدلی، ۱۳۹۷)

*رابطه میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی با نظم اجتماعی در میان شهروندان اردبیل (جعفری، پورپناهی، ۱۳۹۷)

- * نقش شبکه‌های اجتماعی مجازی بر شکل‌گیری ارتباطات بین فرهنگی (در ایران) (کاظمی نجف‌آبادی، عقیلی، دلاور، ۱۳۹۷)
- تأثیرات بر حوزه زنان و خانواده (مقاله ۱۹)**
- * تأثیر شبکه اجتماعی فیس‌بوک بر ارزش‌های خانوادگی دانش‌آموزان مقطع متوسطه شهر تبریز (احمدی، عدلی پور، میرمحمد تبار و ابوترابی، ۱۳۹۴)
- * تأثیر عضویت در شبکه‌های اجتماعی مجازی بر گرایش‌ها و باورهای پیش‌ازدواج پژوهش‌کننده (ادبی، ۱۳۹۴)
- * تأثیر استفاده از وسایل نوین ارتباطی (لاین، تلگرام) بر وضعیت انسجام خانواده در سال ۱۳۹۴ (مطالعه موردی: منطقه اشتهرتهران) (شیری و رحمانی، ۱۳۹۴)
- * بررسی ارتباط میزان استفاده و اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی بر گرایش به طلاق و تعارضات زناشویی (اسکندری و درودی، ۱۳۹۵)
- * شبکه‌های اجتماعی و چالش‌های آن برای نظام خانواده در ایران: مطالعه عضویت زوجین در فیس‌بوک و مسائل و پیامدهای اجتماعی آن بر حریم خانواده (عبداللهیان و حسنی، ۱۳۹۵)
- * تحلیل کیفی و کمی تأثیر شبکه‌های اجتماعی مجازی در ساختار خانواده (فلاحی، ۱۳۹۵)
- * پیش‌بینی روابط فرزندان شوی بر اساس هوش معنوی، هوش اخلاقی، رضایت زناشویی و استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی بانقش تعدیل‌کنندگی جنسیت (کمال‌جو، نریمانی، عطادوخت و ابو القاسمی، ۱۳۹۵)
- * تبیین جامعه‌شناختی سرمایه اجتماعی خانواده و فضای مجازی (مورد مطالعه: شهر اصفهان) (انصاری، کیانیپور و عطایی، ۱۳۹۵)
- * مطالعه مقایسه‌ای رابطه رسانه‌های اجتماعی و شبکه روابط خویشاوندی و دوستی بین دونسل جوان و بزرگسال شهر شیراز (عباسی شوازی و هاشم پورصادقیان، ۱۳۹۶)
- * بررسی تأثیر شبکه‌های اجتماعی و مشارکت بر محرومیت اجتماعی زنان (مورد مطالعه: زنان شهر ارومیه) (سیدزاده طلائی، مهدوی، وازکیا، ۱۳۹۶)
- * رابطه میان نحوه و میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی با ازدواج جوانان تهرانی (تاجیک اسماعیلی و مقدسی، ۱۳۹۶)
- * بررسی جامعه‌شناختی رابطه شبکه‌های اجتماعی مجازی و تغییرات جاری در خانواده‌ها (رحیمی، شکر بیگی، ساروخانی و حضرتی صومعه، ۱۳۹۶)
- * آسیب‌شناسی تأثیر شبکه اجتماعی تلگرام بر روابط خانوادگی زوجین (شهرتهران سال ۱۳۹۵) (پیرجلیلی، مهدوی و ازکیا، ۱۳۹۷)
- * رابطه استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی با ادراک تعاملات اجتماعی، شخصیت خودشیفته و احساس مثبت نسبت به همسر در زوجین استفاده‌کننده از شبکه‌های اجتماعی (رضاپور، ذاکری، انتصارفومنی، ۱۳۹۷)
- * واکاوی معنایی آسیب‌های برآمده از فضای مجازی در روابط بین زوجین در شهر اصفهان (شجاعی جشقانی، احمدی، جزایری، اعتمادی، ۱۳۹۷)
- * بررسی رابطه میزان ساعات استفاده از شبکه‌های اجتماعی (مجازی) و میزان انسجام اجتماعی خانواده در بین خانواده‌های شهرنقده (پورجلیلی، پورجلیلی؛ رضایی، ۱۳۹۷)
- * بررسی تأثیر شبکه‌های اجتماعی در بروز پدیده طلاق (طریقی، ۱۳۹۷)
- * رابطه میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی با احساس تنهایی و خیانت زناشویی در دانشجویان (درتاج، رجبیان ده زیره، فتح‌اللهی و درتاج، ۱۳۹۷)
- * بررسی رابطه بین عضویت در شبکه‌های اجتماعی مجازی و رضایت زناشویی در بین زنان و مردان متأهل (غلامزاده بافقی، جمالی بافقی، ۱۳۹۷)
- اثرات رفتاری و تربیتی (مقاله ۱۷)**
- * تأثیر شبکه‌های اجتماعی مجازی بر ارتباطات بین فردی کاربران (عقیلی و پوری، ۱۳۹۰)
- * تغییر رفتار و عملیات روانی در شبکه اجتماعی مجازی فیس‌بوک (باتکیه بر عوامل و منابع پنهان) (لشکریان و روشنی، ۱۳۹۱)
- * شناخت ویژگی‌های شبکه‌های اجتماعی و اثرات آنها بر روابط بین فردی نوجوانان (خلیلی آذر، ۱۳۹۲)
- * شبکه‌های اجتماعی مجازی و شادکامی (اخوان ملایری، نوغانی و مظلوم خراسانی، ۱۳۹۳)
- * بررسی تأثیر شبکه‌های اجتماعی مجازی در تغییر ویژگی‌های شخصیتی جوانان (ودودی و دلاور، ۱۳۹۴)

- * طراحی و ساخت ابزارمیزان و نگرش به استفاده از شبکه های اجتماعی و بررسی رابطه آن با عملکرد تحصیلی (حجازی، نامداری، قاسمی و مقدم زاده، ۱۳۹۵)
- * رابطه میزان استفاده از شبکه های اجتماعی مجازی با پیشرفت تحصیلی و اعتماد در روابط بین فردی دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی بیرجند (عجم و رضوانی، ۱۳۹۵)
- * تاثیر اعتیاد به شبکه های اجتماعی بر عملکرد تحصیلی و کارایی دانشجویان علمی- کاربردی استان تهران (علیزاده، حقیقی و ساعی ارس، ۱۳۹۵)
- * پیش بینی افت تحصیلی بر اساس میزان استفاده از شبکه های اجتماعی مجازی و احساس ارزش شخصی (نعیمی، ۱۳۹۶)
- * تاثیر استفاده از شبکه های اجتماعی بر سطح اعتماد به نفس جوانان (سلیمانی و کریمی، ۱۳۹۶)
- * رفتارهای پرخطر پیامد عضویت در شبکه های مجازی (مورد مطالعه: دانشجویان دانشگاه پیام نور مرکز گنبد کاووس) (قربانی و خسروی، ۱۳۹۶)
- * رابطه بین میزان استفاده از شبکه های اجتماعی با روابط با همسالان و عملکرد تحصیلی دانش آموزان (سعدی پور، ۱۳۹۶)
- * بررسی کیفی آسیب شناسی شبکه های اجتماعی مجازی بر سلامت روان دانش آموزان (از دیدگاه مشاوران مدارس) (ایران مهر، شفیع آبادی و نعیمی، ۱۳۹۷)
- * رفتارهای پرخطر پیامد عضویت در شبکه های مجازی (مورد مطالعه: دانشجویان دانشگاه پیام نور مرکز گنبد کاووس) (قربانی، خسروی، ۱۳۹۶)
- * بررسی ارتباط بین استفاده از شبکه های اجتماعی و اعتیاد به اینترنت با انگیزش تحصیلی دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی بجنورد (آرین، اوغازیان، امینی، خسروی پور، عباس زاده، ۱۳۹۷)
- * بررسی رابطه بین میزان استفاده از شبکه های اجتماعی با اعتماد به نفس و سلامت روان اعضای هیئت علمی و دانشجویان دانشگاه پیام نور مرکز کرمان (دوست محمدی، خجسته، ۱۳۹۷)
- * بررسی کیفی آسیب شناسی شبکه های اجتماعی مجازی بر سلامت روان دانش آموزان (از دیدگاه مشاوران مدارس) (ایران مهر، شفیع آبادی، نعیمی، ۱۳۹۷)
- اثرات هویتی (۳۵ مقاله)**
- * بررسی رابطه بین مولفه های فرهنگی و تعلق ملی در بین شهروندان شهر یزد (فره مند و دامن باغ، ۱۳۹۶)
- * بررسی تاثیر میزان استفاده از شبکه های اجتماعی مجازی بر هویت ملی و دینی دانش آموزان متوسطه دوره دوم شهر اردبیل (رفیعی حصار و سلیمانی، ۱۳۹۶)
- * آثار تربیتی شبکه های اجتماعی تلفن همراه بر هویت ملی و دینی دانشجویان (کیان و قلی پور، ۱۳۹۵)
- * بررسی تاثیر شبکه های اجتماعی بر فرهنگ و باورهای دینی (هویت) کاربران مطالعه موردی: کاربران استان اصفهان (رستمی، جمیلی اسکویی، نشاط و فرقانی، ۱۳۹۶)
- * تعامل در فضای مجازی شبکه های اجتماعی اینترنتی و تاثیر آن بر هویت دینی جوانان؛ مطالعه موردی فیس بوک و جوانان شهر اصفهان (قاسمی، عدلی پور و کیانپور، ۱۳۹۱)
- * تاثیر شبکه های اجتماعی مجازی (فیس بوک) بر هویت اجتماعی (مورد مطالعه: دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی) (صبوری خسروشاهی و آذرگون، ۱۳۹۲)
- * بررسی رابطه میان استفاده از شبکه های اجتماعی مجازی و هویت اجتماعی دانشجویان (مورد مطالعه: دانشجویان رشته مدیریت دانشگاه آزاد اسلامی واحد ایلام) (سلطانی، ۱۳۹۲)
- * تاثیر شبکه های اجتماعی بر هویت اجتماعی جوانان شهرستان گرمسار (کریمیان، زمانی و میرسار دو، ۱۳۹۵)
- * تاثیر استفاده از شبکه های اجتماعی مجازی بر هویت اجتماعی جوانان شهر تهران (کفاهی و فلاحی، ۱۳۹۳)
- * شبکه اجتماعی فیس بوک و تغییرات هویت اجتماعی جوانان شهر تبریز (قاسمی، عدلی پور و میر محمد تبار دیوکلایی، ۱۳۹۲)
- * شبکه اجتماعی فیس بوک و شکل گیری هویت بازاندیشانه در بین دانشجویان دانشگاه تبریز (عدلی پور، یزد خواستی و خاکسار، ۱۳۹۲)
- * تبیین رابطه استفاده از شبکه اجتماعی فیس بوک با هویت جنسیتی دانشجویان دانشگاه اصفهان (قاسمی، عدلی پور و بردی برندگی، ۱۳۹۵)

- * فضای مجازی و هویت جهانی (مورد مطالعه: دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی) (صبوری خسروشاهی و آذر گون، ۱۳۹۲)
- * شبکه اجتماعی فیس بوک و هویت شخصی مدرن دختران و زنان شهر تهران (افشار، میرمحمدتبار، پیرحیاتی و اقبالی، ۱۳۹۵)
- * مطالعه و بررسی جامعه شناختی نقش شبکه‌های اجتماعی نوین در بُعد حقوقی هویت شهروندی جوانان ایران (مطالعه موردی: دانش آموزان دوره دوم متوسطه ی شهر تبریز/۱۳۹۴) (موسی پوروسیف الهی، ۱۳۹۶)
- * نقش شبکه‌های اجتماعی مجازی در تغییرات هویت فرهنگی کاربران (ببران و پوریحیی، ۱۳۹۳)
- * تاثیر شبکه اجتماعی فیس بوک بر هویت فرهنگی جوانان شهر اصفهان (قاسمی، عدلی پور، میرمحمدتبار، ۱۳۹۳)
- * بررسی نقش شبکه‌های سایبری بر هویت فرهنگی دانشجویان دانشگاه اصفهان سال تحصیلی ۹۱-۱۳۹۰ (برات دستجردی، ۱۳۹۳)
- * رابطه استفاده از شبکه های اجتماعی مجازی با هویت جوانان شهر تهران (شامانی، واحدی، ونوروزی، ۱۳۹۵)
- * تبیین جامعه شناختی تاثیر شبکه اجتماعی فیس بوک بر هویت قومی کاربران ترک در ایران (کیانپور، عدلی پور و کیخایی، ۱۳۹۲)
- * مطالعه تاثیر استفاده از سایت های شبکه اجتماعی بر هویت قومی دانشگاه های تهران (کرمانی و ساعی، ۱۳۹۶)
- * نقش شبکه‌های اجتماعی بر هویت (مطالعه ای موردی روی فیس بوک و کاربران کرد) (حکیمی، ۱۳۹۰)
- * تعامل در فیس بوک و تاثیر آن بر هویت مدرن جوانان شهر اصفهان (کیانپور، عدلی پور و ملک احمدی، ۱۳۹۳)
- * پیش بینی شکل گیری هویت مدرن در دانشجویان دختر بر اساس میزان استفاده از شبکه های اجتماعی مجازی (افشاریان، ۱۳۹۶)
- * شبکه اجتماعی فیس بوک و هویت ملی جوانان (عدلی پور، قاسمی و کیانپور، ۱۳۹۲)
- * بررسی تاثیر شبکه های اجتماعی بر میزان هویت ملی (مطالعه ی موردی: دانشجویان دانشگاه اصفهان) (شهرام نیا، مهرابی کوشکی و پوررنجبر، ۱۳۹۳)
- * بررسی تاثیرات شبکه‌های اجتماعی مجازی بر روی هویت ملی (رهبرقاضی و ایمانیان مفرد، ۱۳۹۶)
- * بررسی نقش شبکه اجتماعی وایبر در بر ساخت هویت نسلی جوانان (علیزاده و محمدی، ۱۳۹۴)
- * شبکه‌های اجتماعی مجازی و بحران هویت (با تاکید بر بحران هویتی ایران) (معمار، عدلی پور و خاکسار، ۱۳۹۱)
- * بررسی نگره هویتی کاربران ایرانی شبکه اجتماعی فیس بوک؛ دانشجویان دانشگاه فردوسی مشهد (نجف زاده، انتظاری و فتحی، ۱۳۹۴)
- * تاثیر شبکه های اجتماعی مجازی بر هویت نهاد خانواده (حسین پور و عرب مومنی، ۱۳۹۶)
- * بررسی تاثیر عضویت در شبکه اجتماعی پیام رسان تلگرام بر رشد هویت بازاندیشانه جوانان (مطالعه موردی: دانشجویان دانشگاه آزاد تهران شرق) (امر الله امانی کلاریجانی و تافته، ۱۳۹۶)
- * مطالعه تاثیر شبکه های اجتماعی مجازی بر هویت جهانی: مطالعه موردی دانشجویان دانشگاه سیستان و بلوچستان (غفاری نسب، کاروانی، نامداری، ۱۳۹۷)
- * بررسی رابطه ی استفاده از شبکه های اجتماعی و هویت ملی دانشجویان (مورد مطالعه: دانشگاه پیام نور رشت) (نوری، حلاج زاده، شنوا، ۱۳۹۷)
- * تعامل در فضای مجازی و تاثیر آن بر هویت ملی دانشجویان دانشگاه سیستان و بلوچستان (کاروانی، ۱۳۹۷)

بحث و نتیجه‌گیری

نگرش سیستمی راه وروش فکرکردن وقالب ذهنی خاصی است که چارچوبی برای درنظرگرفتن عوامل درونی و بیرونی سیستم، به منزله یک کل متشکل، به دست می‌دهد تا بتوان پدیده‌ها را از طریق درنظرگرفتن کل آنها بررسی کرد چنانچه مدل ساز از تفکرونگرش سیستمی برخوردار باشد، مدلی مناسب وجامع طراحی خواهد کرد. اصول پنج‌گانه جامعه‌شناختی تحلیل دورکیمی پدیده‌های اجتماعی عبارتند از: چپستی، الگوهای اجتماعی، همبسته‌های اجتماعی، پیشایندها و پسایندهای اجتماعی. "فرا ترکیب" (تحلیل کیفی محتوای مطالعات اولیه) یکی از روش‌هایی است که به منظور بررسی، ترکیب و تحلیل پژوهش‌های گذشته مورد استفاده قرار گرفته و از سوئی دیگر نقش قابل توجهی در مدل سازی پدیده‌های اجتماعی می‌تواند ایفاء کند. ما در عصر شبکه‌ها زندگی می‌کنیم. شبکه‌های اجتماعی محبوب‌ترین ابزارهای ارتباطی اند و قابلیت بی‌زمانی و بی‌مکانی، هویت سیال و متکثر، ساخت شکنی، مشارکت پذیری، ارتباط چند سویه، قابلیت دسترسی و استفاده، فوریت و استمرار، جزو ویژگی‌های منحصر به فرد شبکه‌های اجتماعی بر شمرده شده است. به دلیل رشد روز افزون تعداد اعضا و بعد تأثیرگذاری بر فضای واقعی، این شبکه‌ها اهمیت چشمگیری یافته و در طی یک دهه از پدیده‌هایی محلی به جهانی تبدیل شده‌اند. مشارکت جوانان در آنها نیز هر روز روبه افزایش است و گفته می‌شود به یکی از رسانه‌های ارتباطی ارجح به ویژه برای جوانان تبدیل شده‌اند. بررسی تحقیق حاضر بر اساس مقالات علمی پژوهشی ثبت شده در پایگاه‌های اطلاع‌رسانی مجلات علمی ایران، حاکی از آن داشته که طی سالهای ۱۳۸۸ تا دی ماه ۱۳۹۷ تعداد ۲۳۱ مقاله در موضوع "شبکه‌های اجتماعی مجازی در ایران" گزارش شده است.

۱) روند پژوهشی تحقیقات شبکه‌های اجتماعی مجازی در ایران

نخستین نشر مقاله در حوزه مصرف شبکه‌های اجتماعی مجازی در ایران اختصاص به دو سال ۱۳۸۸ و ۱۳۸۹ داشته (۲ مقاله). تحقیق نشان داده که از سال ۱۳۹۴ تا کنون روند مورد بررسی بسیار شتابان و فزاینده بوده است. اوج چاپ تحقیقات اختصاص به سالهای ۱۳۹۶ داشته است (۲۵ درصد). روند پژوهشی مقالات در دو بخش قابل تفکیک و تقسیم بوده اند: ۲۹ درصد مقالات از سال ۱۳۸۸ تا ۱۳۹۴ نشر یافته‌اند و ۷۱ درصد آنها از سال ۱۳۹۴ تا دی ماه ۱۳۹۷ منتشر گردیده‌اند که یافته‌های مذکور حاکی از استقبال فزاینده موضوع گرایش به شبکه‌های اجتماعی مجازی از سوی اندیشمندان در ایران بوده است. با توجه به نشر مقالات در طی ده سال (سالهای ۱۳۸۸ تا دی ماه ۱۳۹۷) و تعداد ۲۳۱ مقاله، پژوهش دریافته که به طور متوسط هر سال تعداد ۲۳ مقاله و هر ماه تعداد ۲ مقاله تولید پژوهش در حوزه گرایش به شبکه‌های اجتماعی مجازی در ایران گزارش شده است.

۲) گرایشهای پژوهشی تحقیقات شبکه‌های اجتماعی مجازی در ایران

نتایج استفاده از روش "فرا ترکیب" تحقیق را قادر به "ساخت و طراحی مدل جامع تبیین گرایش به شبکه‌های اجتماعی مجازی در ایران" نموده است. بر اساس مدل پیشنهادی مصرف و گرایش به شبکه‌های اجتماعی مجازی قابل تفکیک و تبیین در سه بخش خواهد بود:

الف) چپستی و چگونگی ماهیت رفتار و گرایش به شبکه‌های اجتماعی مجازی در ایران (کلیات و وضعیت)،
ب) شناسایی عوامل موثر در شکل‌گیری رفتار و گرایش به شبکه‌های اجتماعی مجازی در ایران (پیشایندها) (گرایش به مثابه متغیر وابسته)،

ج) شناسایی اثرات، کارکردها و پیامدهای متعدد رفتار و گرایش به شبکه‌های اجتماعی مجازی در ایران (پسایندها) (گرایش به مثابه متغیر مستقل) (نمودار شماره ۴).

گرایشهای پژوهشی تحقیقات شبکه‌های اجتماعی مجازی در ایران در سه بخش اصلی طبقه بندی و بررسی گردیده‌اند که به ترتیب بیشترین آنها اختصاص به پسایندها (۱۴۴ مقاله و ۶۲ درصد)، وضعیت و کلیات (۷۳ مقاله و ۳۲ درصد) و پیشایندهای استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی در ایران (۱۴ مقاله و ۶ درصد) داشته‌اند:

الف) پسایندهای گرایش به شبکه‌های اجتماعی مجازی در ایران در چهار دسته اصلی (اثرات خانوادگی، سیاسی، اجتماعی و رفتاری- تربیتی) و بخش‌های فرعی شناسایی شده‌اند که به ترتیب عبارتند از:

۱) اثرات سیاسی گرایش به شبکه‌های اجتماعی مجازی (۱۰ مقاله و ۸ موضوع)

۲) اثرات حوزه زنان و خانواده گرایش به شبکه‌های اجتماعی مجازی (۱۹ مقاله و ۱۴ موضوع)

- ۳) اثرات رفتاری-تربیتی گرایش به شبکه‌های اجتماعی مجازی (۱۷مقاله و ۱۳موضوع)
- ۴) اثرات اجتماعی-فرهنگی گرایش به شبکه‌های اجتماعی مجازی (۸۷مقاله و ۴۶موضوع):
- الف) اثرات هویتی (۳۵مقاله) شامل ۱۶موضوع
- ب) سائزاتر اثرات سی گانه اجتماعی-فرهنگی (۵۲مقاله)
- ب) تحقیقات درخصوص چیستی و چگونگی ماهیت رفتار و گرایش به شبکه‌های اجتماعی مجازی در ایران (کلیات و وضعیت) شامل ۷۳مقاله بوده که قابل تفکیک در یازده بخش فرعی بوده اند که به ترتیب عبارتند از:
- ۱) مصرف و استفاده شبکه‌های اجتماعی مجازی (۱۷مقاله)
- ۲) وضعیت و مقایسه مشخصات فرهنگی اجتماعی کاربران شبکه‌های اجتماعی مجازی (۸مقاله)
- ۳) سائرموارد شبکه‌های اجتماعی مجازی (۸مقاله)
- ۴) آسیب شناسی فرصت ها و تهدیدات مصرف شبکه‌های اجتماعی مجازی (۶مقاله)
- ۵) تولید و تحلیل محتوا شبکه‌های اجتماعی مجازی (۶مقاله)
- ۶) وضعیت سرمایه اجتماعی کاربران شبکه‌های اجتماعی مجازی (۶مقاله)
- ۷) سنخ شناسی کاربران مصرف شبکه‌های اجتماعی مجازی (۴مقاله)
- ۸) مرور تحقیقات کنونی مصرف شبکه‌های اجتماعی مجازی (۳مقاله)
- ۹) ابزارهای سنجش مصرف شبکه‌های اجتماعی مجازی (۳مقاله)
- ۱۰) جهت گیری هابرماسی شبکه‌های اجتماعی مجازی (۳مقاله)
- ۱۱) کلیات استفاده از شبکه های اجتماعی مجازی (۳مقاله)
- ج) پیشایندهای گرایش به شبکه‌های اجتماعی مجازی در ایران در چهار دسته اصلی (عوامل رسانه ای، فناوریانه، اجتماعی و روانشناختی) (شامل ۱۴مقاله و ۲۹متغیر) شناسایی شده اند که به ترتیب عبارتند از: ۱) عوامل رسانه ای (۴موضوع)، ۲) عوامل فناوریانه (۶موضوع)، ۳) عوامل اجتماعی (۹موضوع) و ۴) عوامل روانشناختی (۱۰موضوع).

نمودار شماره ۴) انواع تحقیقات مصرف شبکه‌های اجتماعی مجازی در ایران طی سالهای ۱۳۸۸ تا دی ماه ۱۳۹۷ به تفکیک موضوعات اصلی و مباحث فرعی به تعداد

منابع

۱. باقرپور، پیمان. (۱۳۹۳). مروری بر پژوهش‌های انجام‌شده در حوزه جوان و شبکه‌های اجتماعی، فصلنامه تخصصی مطالعات جوان و رسانه، شماره ۱۳، بهار، صفحات ۱۶۳-۱۸۰.
۲. جعفرپور، محمود. (۱۳۹۰). مفهوم شناسی و بررسی متغیرهای موثر بر پذیرش شبکه‌های اجتماعی مجازی و نقش سازمانهای مردم‌نهاد در آنها، فصلنامه مطالعات راهبردی بسیج، شماره ۵۲، پائیز، صفحات ۱۰۹-۱۴۸.
۳. جواهری، فاطمه و لیلیا باقری. (۱۳۹۰). اینترنت، جوانان و نظم جامعه (تحلیل ثانویه تحقیقات موجود). مجله تحلیل اجتماعی نظم و نابرابری اجتماعی (دانشگاه شهید بهشتی)، شماره ۶۰، صفحات ۲۱۱-۲۳۵.
۴. خنیفر، حسین و حامد بردبار. (۱۳۹۳). درآمدی بر مدل سازی در علوم رفتاری، تهران، شرکت انتشارات علمی و فرهنگی.
۵. زکی، محمد علی. (۱۳۹۵). اینترنت و هویت در ایران (تحلیل ثانویه تحقیقات کمی موجود طی سالهای ۱۳۸۲ - ۱۳۹۵)، فصلنامه نقد کتاب اطلاع رسانی و ارتباطات، سال سوم، شماره ۱۲، زمستان، صفحات ۱۸۵-۲۰۶.
۶. زکی، محمد علی. (۱۳۹۶ الف). کاربرد تفکر سیستمی در مدل سازی تبیین پدیده های اجتماعی در ایران، مجموعه چکیده مقالات چهارمین همایش ملی پژوهش اجتماعی و فرهنگی در جامعه ایران، تهران، ۶ و ۷ دی ماه، انجمن جامعه شناسی ایران و دانشکده علوم اجتماعی دانشگاه علامه طباطبایی.
۷. زکی، محمد علی. (۱۳۹۶ ب). تلفن همراه، جوانان و جامعه: تحلیل ثانویه کلیه مقالات منتشره طی سالهای ۱۳۸۵ تا اسفندماه ۱۳۹۶، مجموعه چکیده مقالات چهارمین همایش ملی پژوهش اجتماعی و فرهنگی در جامعه ایران، تهران، ۶ و ۷ دی ماه، انجمن جامعه شناسی ایران و دانشکده علوم اجتماعی دانشگاه علامه طباطبایی.
۸. ذکایی، محمد سعید و محمد حسین حسینی. (۱۳۹۶). شبکه‌های اجتماعی مجازی و سبک زندگی جوانان: فرا تحلیل پژوهش‌های پیشین، فصلنامه راهبردی اجتماعی فرهنگی، شماره ۲۲، بهار، صفحات ۷-۲۵.
۹. ضیایی پور، حمید و سعید و وحید عقیلی. (۱۳۸۸). بررسی نفوذ شبکه های اجتماعی مجازی در میان کاربران ایرانی، مجله رسانه، زمستان، صفحات ۲۳-۴۲.
۱۰. عدلی پور، صمد، سید احمد میر محمد تبار و بهجت یزدخواستی. (۱۳۹۴). تحلیل ثانویه تحقیقات موجود درباره شبکه اجتماعی فیس بوک، جوانان ایرانی و نظم جامعه، دو فصلنامه علمی پژوهشی دین و ارتباطات، سال بیستم دوم، شماره دوم، شماره پایانی ۴۸، پاییز و زمستان، صفحات ۸۷-۱۱۵.
۱۱. وداد هیرابو علی. (۱۳۸۹). فراترکیب نتایج واکاویهای کیفی و مطالعات فرهنگی: واقعیت یا توهم، فصلنامه برگ فرهنگ، پائیز و زمستان، دوره جدید، شماره ۲۲، صفحات ۲۴-۴۵.
۱۲. نیازی، محسن، سجاد سرحدی، سجاد مرادی، راضیه شاهرودی. (۱۳۹۵). شبکه‌های اجتماعی به مثابه حوزه عمومی: تحلیل پژوهش‌های انجام‌شده در ایران، مجله رسانه، جامعه و فرهنگ، دوره پنجم، شماره ۲۰، پائیز، صفحات ۷۳-۸۶.
13. Beck j. (2002). Mthering multiples: A meta-synthesis of the qualitative reserch. MCN. The American Juurnal of Maternal/child Nursing; 93.
14. Bench, S, & Day, T. (2010) "The user experience of critical care discharges: a meta-synthesis of qualitative research", International journal of nursing studies, 47(4): 487-499.
15. Massari, L., (2010). Analysis of MySpace user profiles. Information Systems Frontiers, 1-7.
16. Sandelowski, M.; Barros, J. (2007), Handbook for synthesizing qualitative research, Springer publishing company Inc.
17. Patterson, B., Thorne, Calnan, C., & Jillings, C. (2001). Meta- study of qualitative health research: a practical guide to meta-analysis and meta-synthesis. California press
18. Sandelowski M, Barroso J. (2007) Handbook for Synthesizing Qualitative Research. New York: Springer.
19. Zimmer L. (2006). Qualitative meta-synthesis: a question of dialoguing with texts", Journal of Advanced Nursing; 53(3): 311-318